

OP Ryhmän riskiraportti 2023

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
1. OP Ryhmän riskienhallinta.....	3
1.1 OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet.....	3
1.1.1 OP Ryhmän merkittävät riskit: yleiskatsaus.....	3
1.1.2. OP Ryhmän riskienhallinta.....	4
1.1.2.1. OP Ryhmän riskinotto.....	4
1.1.2.2. Likviditeettistrategia ja pääomahallinnan strategia.....	5
1.1.2.3. OP Ryhmän johdon vastuu riskienhallinnassa ja riskienhallinnan järjestäminen.....	7
1.1.2.4. OP Ryhmän riskienhallinnan tavoitteet.....	8
1.1.2.5. OP Ryhmän riskienhallinnan menetelmät ja toteutus.....	8
1.1.2.6. OP Ryhmän riskienhallinnan suorittama riippumaton riskien valvonta ja analysointi.....	10
1.1.3. OP Ryhmän merkittävät riskit: lähteet ja hallinta.....	10
1.1.3.1. Merkittävien riskien määritelmät ja lähteet.....	10
1.1.3.2. Pankkitoiminnan riskit.....	13
1.1.3.3. Vakuutustoiminnan riskit.....	23
1.1.3.4. Ryhmätasoiset riskit.....	26
1.2 Julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä ja riskilausuma.....	33

Johdanto

OP Ryhmä julkaisee riskienhallintaa ja vakavaraisuutta koskevat tiedot vuodelta 2023 tässä OP Ryhmän riskiraportissa ja erillisessä OP-yhteenliittymän Pilari III -tiedot -julkaisussa.

Riskiraportissa esitellään OP Ryhmää koskevat laadulliset tiedot eli riskinoton ja riskienhallinnan periaatteet sekä vakavaraisuuden hallinnan periaatteet, ylimmän hallintoelimen hyväksymä riskienhallintajärjestelyiden riittävyttä koskeva julistus, riskilausuma sekä riskienhallinnan avainluvut, jotka kuvaavat OP Ryhmän riskinkantokykyä ja riskinottohalua suhteessa OP Ryhmän toimintaan ja merkittäviin riskeihin.

OP-yhteenliittymän Pilari III -tiedot -julkaisu sisältää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 (CRR) kahdeksannen osan mukaiset tiedot OP Ryhmän riskienhallinnasta ja osuuspankkien yhteenliittymän konsolidointiryhmän vakavaraisuudesta noudattaen Euroopan pankkiviranomaisen ohjeita. OP Osuuskunnan hallitus vahvistaa Pilari III -tiedot.

OP-yhteenliittymän Pilari III -tiedot julkistetaan Excel-muotoisina englanniksi. Tiedot perustuvat osuuspankkien yhteenliittymän konsolidoituun luottolaitosvakavaraisuuteen, joten vakavaraisuustiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia muihin julkaistuihin OP Ryhmää koskeviin tietoihin.

Riskienhallintaa koskevia tietoja sisältyy tämän raportin lisäksi muihin OP Ryhmän vuosiraportointikononaisuuden raportteihin. Selvitys OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmästä vuodelta 2023 sisältää yhteenvedon OP Ryhmän riskinoton ja riskienhallinnan periaatteista. OP Ryhmän toimintakertomus ja tilinpäätös 2023 sisältää tilinpäätössääntelyn edellyttämät osiot riskienhallinnan periaatteista ja katsauksen liiketoimintojen riskiasemaan osana toimintakertomusta.

OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevia tietoja on esitetty OP Ryhmän hallinnointia käsittelevillä nettisivuilla (op.fi – OP Ryhmä – Tietoa ryhmästä – Hallinnointi) sekä Selvitys OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmästä -raportissa. Palkitsemisjärjestelmät ja käytänteet on kuvattu OP Ryhmän toimielinten palkitsemispolitiikassa ja OP Ryhmän toimielinten palkitsemisraportissa sekä OP Ryhmän palkitsemista käsittelevillä nettisivuilla (op.fi – OP Ryhmä – Tietoa ryhmästä – Hallinnointi – Palkitseminen).

Tietoja voidaan jättää julkaisematta OP Ryhmän riskiraportissa ja OP-yhteenliittymän Pilari III -tiedoissa siltä osin, kun ne ovat epäolennaisia ja niiden mahdollinen vaikutus OP Ryhmän kannattavuuteen, tuloksentekokykyyn, taseeseen tai vakavaraisuuteen on vähäinen. Julkaisematta jätettyjä epäolennaisia erä käsitellään OP-yhteenliittymän Pilari III -tietojen lopussa.

OP Ryhmän riskiraportti ja OP-yhteenliittymän Pilari III -tiedot ovat tilintarkastamattomia.

1. OP Ryhmän riskienhallinta

1.1 OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet

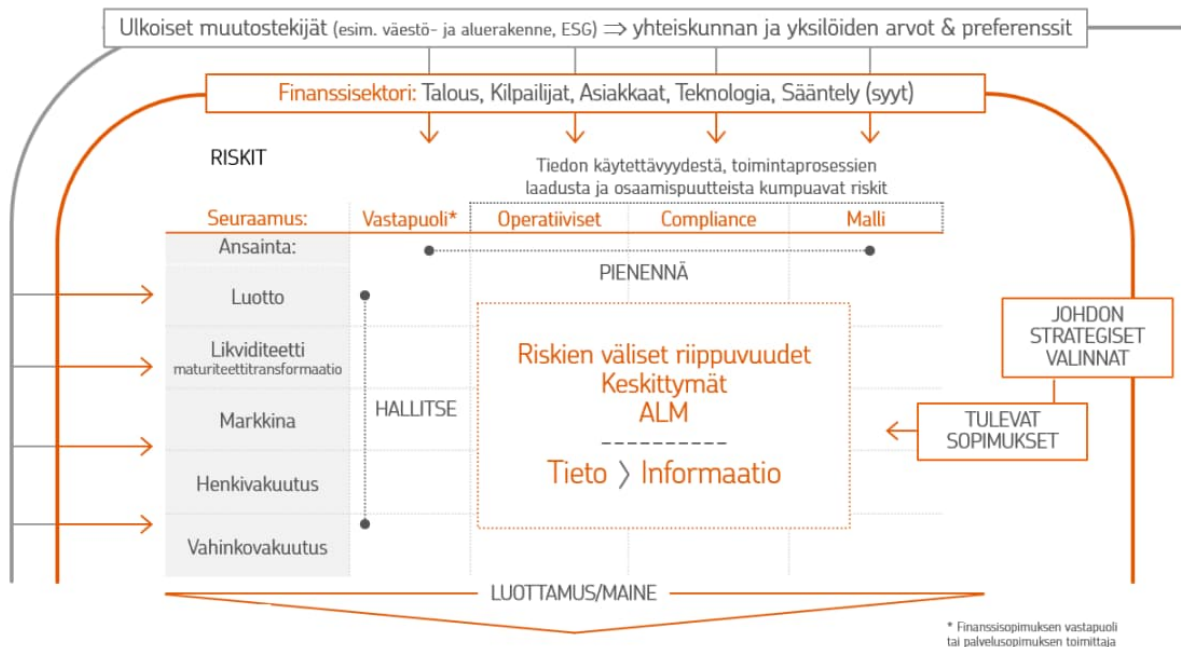
1.1.1 OP Ryhmän merkittävät riskit: yleiskatsaus

OP Ryhmän riskinoton ja riskienhallinnan periaatteet laaditaan kaikkia toimintoja koskeviksi, ja OP Ryhmän riskienhallinnan strategisen tason periaatteita tarkennetaan ansaintalogiikoittain (tuote- ja palvelukokonaisuuksittain).

Ansaintalogiikkakohtaisia kokonaisuuksia muodostettaessa lähtökohtia ovat asiakkaille tarjottavat palvelut, palvelujen tuottamisessa ja toiminnan analysoinnissa ja raportoinnissa tarvittavat prosessit sekä se, mitä riskejä OP Ryhmälle näiden palvelujen tarjoamisesta aiheutuu.

OP Ryhmän liiketoiminnan ja toimialan ominaispiirteiden vuoksi riskeillä on kaksi toisistaan poikkeavaa peruseriaatetta: OP Ryhmä voi hankkia ansaintaa riskeillä (ansaintariskit) tai riskit voivat olla seurausta jostakin (seuraamusriskit). Koska ansaintariskien tarkastelu edellyttää OP Ryhmän kriittisten menestystekijöiden tarkastelua liiketoiminnan kannalta, ansaintariskien lähteitä ja hallintaa ryhmitellään merkittävien riskien tarkemmissa kuvauksissa ansaintalogiikoittain lukuun ottamatta ryhmätasoisia riskejä, jotka koskevat kaikkia ansaintalogiikoita. Suurin osa seuraamusriskeistä on ryhmätasoisia, ja keskeisenä tarkastelun kohteena on riskin mahdollisen toteutumisen negatiivisten vaikutusten pienentäminen.

Alla olevassa kuvassa esitetään yhteenvetona OP Ryhmän merkittävät riskit ja niiden lähteet. Kuvan taulukon ulkokehillä harmaalla ja oranssilla esitetään merkittävien riskien lähteet ja juurisyyt. Taulukon ulkopuolella on myös kuvattu riskien mahdollisen toteutumisen negatiivinen vaikutus OP Ryhmän luottamukseen ja maineeseen.

OP Ryhmän ansaintalogiikkakokonaisuudet ovat Pankkitoiminta taseen kautta, Pankkitoiminta – Markets ja Pankkitoiminta – Varainhoito, Vahinkovakuutustoiminta ja Henkivakuutustoiminta. Pankkitoiminta taseen kautta -ansaintalogiikka jaetaan edelleen liiketoimintasegmenttijaottelun mukaisesti yritys pankkitoimintaan, vähittäispankkitoimintaan sekä keskuspankkitoimintaan, joka OP Ryhmän segmenttijaottelussa sisältyy muuhun toimintaan. Pankkitoiminta-ansaintalogiikkakokonaisuudet sisältävät sekä vähittäispankki- että Yritys pankki-liiketoimintasegmentin. Henki- ja Vahinkovakuutus-ansaintalogiikat kuuluvat Vakuutus-liiketoimintasegmenttiin.

OP Ryhmän riskienhallinta ja sääntelynmukaisuuden varmistaminen (compliance) perustuvat kolmen puolustuslinjan periaatteelle. Ensimmäisen puolustuslinjan muodostavat liiketoiminnot, toisen puolustuslinjan liiketoiminnoista riippumattomat varmentavat riskienhallintatoiminto ja compliance sekä kolmannen puolustuslinjan muista puolustuslinjoista riippumaton Sisäinen tarkastus. Jokaisella puolustuslinjalla on oma roolinsa riskienhallintaprosessin tehokkaassa toteuttamisessa.

OP Ryhmässä riskienhallinnan ensimmäinen ja toinen puolustuslinja tekevät jatkuvaa yhteistyötä. Näin varmistetaan, että käytössä on etukäteen kaikki tarvittava osaaminen toiminnan kehittämiseksi ja hallinnaksi. Puolustuslinjat rakentavat yhdessä riskienhallintaprosessin, jossa on otettu huomioon OP Ryhmän toiminnan erityispiirteet. Ensimmäisen ja toisen puolustuslinjan vastuut on selkeästi jaettu.

- Liiketoiminnot toteuttavat OP Ryhmän strategiaa ja vastaavat toimintansa suunnittelusta, tehokkaasta sekä laadukkaasta toimeenpanosta ja sisäisestä valvonnasta. Vain liiketoiminta tekee liiketoimintapäätöksiä vastaten asiakaspalvelun laadusta, toimintansa jatkuvuudesta sekä tuloksestaan ja riskeistään. Liiketoiminnot raportoivat liiketoimintaa koskevat riskit osana päivittäistä toimintaansa.
- Toinen puolustuslinja valmistelee ryhmän johdon päätettäväksi riskienhallintakehikon, jonka asettamissa puitteissa ensimmäinen puolustuslinja ottaa riskejä ja hallitsee päivittäiseen liiketoimintaansa liittyviä riskejä. Toinen puolustuslinja tukee ensimmäistä puolustuslinjaa konsultoimalla ja rakentavasti haastamalla etenkin omaan erityisosaamiseensa kuuluvissa asioissa. Toinen puolustuslinja myös valvoo sääntelyn ja OP Ryhmän ohjekehikon noudattamista sekä tekee riippumatonta analyysia tuloksen, riskien ja puskureina toimivien pääoman ja likviditeetin tasapainosta sekä toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta myös häiriötilanteissa. Riskienhallintatoiminto myös arvioi, ovatko liiketoimintojen strategiset tavoitteet ja valinnat linjassa johdon määrittelemän riskinottohalun sekä muiden riskinoton ja riskienhallinnan periaatteiden kanssa.
- Kolmantena puolustuslinjana toimii muista puolustuslinjoista riippumaton Sisäinen tarkastus.

1.1.2. OP Ryhmän riskienhallinta

1.1.2.1. OP Ryhmän riskinotto

OP Ryhmän riskinoton lähtökohtana on, että ryhmä ottaa kantaakseen perustehtävänsä toteuttamisesta syntyviä riskejä. OP Ryhmä korostaa kaikessa toiminnassaan huolellisesti valmisteltua ja maltillista riskinottoa. Riskinottoa suunnataan ja rajataan toimivan johdon valmistelemilla ja OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymillä periaatteilla ja limiiteillä.

OP Ryhmän riskinoton periaatteet luovat yhdessä ryhmän strategian kanssa lähtökohdat liiketoimintojen tavoitteenasetannalle, ja ne ovat kaikkia OP Ryhmän yhtiöitä velvoittavia. OP Ryhmän riskinoton periaatteet luovat osaltaan pohjaa OP Ryhmän keskusyhteisön jäsenluottolaitoksilleen maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi antamilleen ohjeille.

OP Ryhmässä valtaosa tuloksesta saadaan asiakasliiketoiminnasta sekä sen yhteydessä otetuista ja hinnoitelluista ansaintariskeistä, jotka kuvaavat OP Ryhmän riskinottohalua. OP Ryhmän yhtiöt hallitsevat ansaintariskejä aktiivisesti sekä asiakas- että portfoliotasolla riskipolitiikoissa asetettujen kvantitatiivisten limiittien ja muun ohjeistuksen puitteissa. Muuhun toimintaan liittyvä riskinotto tuottojen generoimiseksi pidetään vähäisenä ja/tai tilapäisenä.

Liiketoiminnasta aiheutuu myös seuraamusriskejä, joita OP Ryhmä pyrkii vähentämään. Seuraamusriskeistä ei synny tuottoja, vaan ne realisoituvat toiminnan vaikeutumisenä, ylimääräisinä kuluina ja/tai maineen heikentymisenä.

Ansainta- ja seuraamusriskit liittyvät nykyiseen liiketoimintaan ja niihin voimassa oleviin sopimuksiin, joita OP Ryhmän yhtiöt ovat solmineet asiakkaidensa ja muiden vastapuolien kanssa. Tulevan liiketoiminnan riskit voivat vaikuttaa tulevien vuosien menestykseen. OP Ryhmä hallitsee tulevan liiketoiminnan riskejä johdon valinnoin huolellisella toiminnalla, vahvalla ja monipuolisella skenaariotyöllä sekä proaktiivisilla johdon päätöksillä. Eri riskien riippuvuudet ja niistä syntyvät riskikeskittymät pyritään tunnistaman kunkin liiketoiminnan sisällä ja ryhmätasolla sekä järjestämään riskien hallinta asianmukaisesti.

OP Ryhmä huolehtii, että yhtiöllä on riittävästi riskinkantokykyä eli riskinottoa kykyä ja riskinottokapasiteettia, jotta ansaintariskien ja siten riskinottohalun mukaista toimintaa voidaan toteuttaa. Riskinottoa kyky on osaamista, ja riskinottokapasiteetti on pääomia ja likviditeettiä. Riskinottoa kyky edellyttää muun muassa asiakasosaamista sekä joustavuutta muuttaa OP Ryhmän riskinottoa.

Vahva riskinottokapasiteetti turvaa tarvittavien markkinatransaktioiden kustannustehokkaan toteuttamisen (jälleensuoritus, jälleenvakuutus, johdannaiset). OP Ryhmä pyrkii ylläpitämään sellaista pääomien ja likvidien varojen määrää sekä sellaista rahoitus- ja sijoitusportfolioiden rakennetta, joiden turvin on mahdollista toteuttaa nykyisiä liiketoimintamalleja erittäin suurella todennäköisyydellä ja toisaalta turvata myös strateginen joustavuus. Riskinottokapasiteetin tavoitetaso määritellään ulkoisen luottoluokituksen avulla.

Riskinottoa ohjaavilla strategisilla mittareilla ja niille asetetuilla limiiteillä ohjataan ja rajataan OP Ryhmän riskinoton pysymistä ryhmän riskinoton periaatteiden mukaisena. Riskinoton periaatteiden mukaisten limiittien pohjalta riskienhallintatoiminto valmistelee tarkemmat limiittiesitykset ja osuuspankkien seurantarajaesitykset yhteistyössä liiketoimintojen kanssa siten, että OP Ryhmän merkittäviksi määritellyt määrälliset riskit tulevat rajattua asianmukaisesti ansaintalogiikkakohtaisissa riskipolitiikoissa. Määrällisiä rajoitteita täydentävät riskipolitiikkojen linjaukset ja muu riskienhallinnan ohjeistus, jotta myös vaikeammin kvantifioitavat riskit tulevat katettua. Näin OP Ryhmä pyrkii turvaamaan sen, ettei ryhmä tai sen yhtiö ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi ryhmän tai yhtiön vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.

1.1.2.2. Likviditeettistrategia ja pääomahallinnan strategia

Likviditeettiriskin realisoituessa strategian mukaista liiketoimintaa ei voida harjoittaa odotetulla tavalla ja kustannuksilla. Äärimmillään likviditeetin puute johtaa siihen, että OP Ryhmä ei selviä omista velvoitteistaan suhteessa asiakkaisiin ja muihin sidosryhmiin ja toiminta päättyy.

OP Ryhmä haluaa palvella asiakkaitaan pitkäjänteisesti ja myös poikkeuksellisen vaikeissa markkinaolosuhteissa kaikilla eri liiketoiminta-alueilla. Strategisena tavoitteena on turvata asiakasliiketoiminnan häiriöttömyys kussakin ansaintalogiikassa.

Tukkuvarainhankinnan suunnittelussa otetaan huomioon ennakoivasti rahoitustarpeet, jotka syntyvät taseen saatava- ja talletuskannan odotetusta kasvuerosta, varainhankinnan erääntymisestä, muista sisäisistä tavoitteista sekä sääntelyvaateista. Suunnittelussa otetaan lisäksi huomioon millä varmuudella ja hintaherkkyydellä eri markkinaolosuhteissa rahoitusta saadaan uusittua.

Pankkitoiminnan maksuvalmiuden varmistamiseksi ryhmän keskuspankin käytössä oleva likviditeettireservi pidetään niin suurena, että sen avulla toimintaa voidaan jatkaa ja vakauttaa skenaarioissa, joissa menetettäisiin merkittävästi talletusvaroja ja tukkurahoituksen saatavuus heikkenisi tai loppuisi. Skenaario voi johtua yleisestä markkinahäiriöstä tai OP Ryhmälle spesifistä ongelmasta.

OP Ryhmän vakuutusyhtiöiden osalta huolehditaan, että saatavia voidaan riittävällä varmuudella realisoida samaa tahtia kuin velat erääntyvät, ja että yhtiöllä on oman liiketoimintansa riskiprofiiliin sopivat jälleenvakuutusohjelmat. Lisäksi korvausmaksujen ajalliseen poikkeuksellisen suureen keskittymäänkin löydetään tarvittaessa varoja. Tämän varmistamiseksi riittävä osuus sijoituksista pidetään maturiteetiltaan lyhyenä tai kohteissa, jotka ovat suurella todennäköisyydellä helposti myytävissä.

Likviditeetin hallintaa ja ohjausta yhteenliittymässä kuvataan lisää luvussa Pankkitoiminnan riskit.

Pääomahallinnassa tehdään strategisia päätöksiä pääomien muodossa olevan riskinottokapasiteetin käytöstä liiketoiminnan riskinottoon, valitusta luottamustasosta johdon puskurin riittävyydelle ja mistä eristä pääomat muodostuvat. Lisäksi pääomahallinnassa allokoidaan sisäinen pääoma ansaintalogiikkakokonaisuuksille ryhmän strategian ja riskinottohalun mukaisesti.

OP Ryhmässä pääomahallinnan osalta päätetään ensin, kuinka paljon OP Ryhmän riskinottokapasiteetista allokoidaan käytettäväksi liiketoiminnan riskinottoon ja mikä osa jätetään johdon puskuriksi. Tämä ilmaistaan sisäisesti määritellyn

pääomatarpeen (taloudellinen pääomatarve) ja todellisen käytössä olevien pääomien (sisäinen pääoma) suhteena. OP Ryhmässä näiden välinen suhde määritellään vähintään ryhmätasolla ja ansaintalogiikoittain. Tälle suhdeluvulle asetetaan riskinoton limiitti varmistamaan toiminnan jatkuvuutta myös poikkeusoloissa. Taloudellinen pääomatarve mittaa riskinotosta syntyvää tappiota itse määritellyllä todennäköisyydellä olettaen, että toimintaympäristö pysyy likipitään historiansa kaltaisena ja se kuvaa OP Ryhmän omaa parasta käsitystä pääoman tarpeesta riskeittäin ja toiminnoittain. Näin määritelty taloudellinen pääomatarve asettaa toiminnot ja niiden riskit suuruutensa mukaiseen järjestykseen. Koska maailma voi muuttua, OP Ryhmässä arvioidaan tulevaa tulosta myös skenaarioiden avulla. Skenaarioiden ja taloudellisen pääoman avulla muodostamme käsityksen siitä, miten eri liiketoiminnot ja OP Ryhmä pääomitetaan.

Käytössä olevia pääomia ja pääomatarpeita vaateita sekä niiden suhdetta seurataan ja ohjataan myös viranomaisten määrittelemillä käsitteillä ja laskentamenetelmillä niin ryhmä- kuin yhtiötasolla.

Pääomahallinnan toinen linjaus koskee pääomarakennetta. Sisäisestä pääomasta valtaosa on rajoituksetta ja välittömästi käytettävissä ryhmän ja sen yhtiöiden tappioiden kattamiseen, eikä tämän pääoman pysyvyyteen saa liittyä lieventäviä ehtoja. OP Ryhmän pääomista valtaosan on ensisijaisia pääomia, koska pääoman hallinta perustuu ensisijaisesti vahvan ydinvakavaraisuuden (CET1) ylläpitoon. Pääomia voidaan täydentää alemman etuoikeuden erillä, joita ei voida lukea ydinvakavaraisuutta ylläpitäviin eriin, mutta joilla voidaan täyttää muita viranomaisvaateita, ja jotka kattavat tappioita niiden ehdoissa määritellyillä tavoilla.

Kolmantena pääomahallinnan vaiheena on sisäisen pääoman allokointi ansaintalogiikkakokonaisuuksille ryhmän strategian ja riskinottohalun mukaisesti. Allokaatiopäätöksiä tehtäessä otetaan huomioon ainakin pitkän tähtäimen strategia, asiakkaiden tarpeet, toiminnan odotettu ja tavoiteltu tulos sekä sen vaihtelu.

OP Osuuskunnan hallitus hyväksyy OP Ryhmän pääoman ja likviditeetin riittävyyden arviointimenettelyt (ICAAP-, ORSA- ja ILAAP-menettelyt eli Internal Capital Adequacy Assessment Process, Own Risk and Solvency Assessment, Internal Liquidity Adequacy Assessment Process) osana OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteita (RAF). Riskienhallintatoiminto raportoi johdolle neljännesvuosittain riskianalyyssissä toimintaympäristön muutostekijöistä, OP Ryhmän riskeistä sekä pääoman ja likviditeetin riittävyydestä. OP Ryhmän ICAAP-, ORSA- ja ILAAP-arviot perustuvat pääosin riskienhallinnan jatkuvaan analyysiin. Menettelyiden kattavuuden arviointi eli laadullinen arvio keskittyy eri teemoihin kussakin neljännesvuosiarviossa, kun taas pääomien ja likviditeetin riittävyydestä tehdään kokonaisvaltainen arviointi johtopäätöksineen ja mahdollisine toimenpide-ehdotuksineen jokainen vuosineljännes. Laadullisen arvion tavoitteena on tutkia, johtavatko käytetyt toimintamallit, menetelmät ja oletukset luotettaviin tuloksiin ja ovatko ne vallitsevan tilanteen ja tulevan kehityksen valossa edelleen asianmukaisia. Arviota tehdään OP Ryhmän riskienhallinnan ohjeiden noudattamisen sekä sääntelyn noudattamisen näkökulmasta.

Hallituksen riskivaliokunta laatii riskienhallinnan avustamana lausunnot pääomien riittävyydestä (CAS, Capital Adequacy Statement) ja likviditeetin riittävyydestä (LAS, Liquidity Adequacy Statement) sekä johdon arvion pääomien riittävyydestä (ORSA). Hallituksen hyväksymisen jälkeen riskienhallinta toimittaa lausunnot Euroopan Keskuspankille (EKP) sekä johdon arvion Finanssivalvonnalle vuosittain yhdisteltynä asiakirjana Lausunto OP Ryhmän pääomien riittävyydestä ja johdon riski- ja vakavaraisuusarvio.

OP Ryhmän johdon valmisteleva ja OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymä pääomasuunnitelma kattaa sekä sisäisen näkökulman että viranomaisten asettamat vaateet vakavaraisuushallinnan ja kriisinvratkaisun osalta. Pääomasuunnitelma sisältää strategian ja OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteiden mukaiset perustelut valinnoille.

1.1.2.3. OP Ryhmän johdon vastuu riskienhallinnassa ja riskienhallinnan järjestäminen

OP Osuuskunnan hallituksen asettamat ja toimivan johdon valmistelemaat periaatteet OP Ryhmän riskienhallinnan järjestämiseen ovat seuraavat:

- **Strategia ja RAS:** Toimiva johto valmistelee liiketoiminnan strategiset valinnat, jotka riskinoton suhteen perustuvat keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamaan OP Ryhmän riskinoton periaatteet -ohjeeseen (RAS). Riskinoton periaatteissa linjataan ja perustellaan, mitä riskejä ja missä määrin liiketoiminta on valmis ottamaan. Liiketoiminnot ovat veloitettuja toimimaan näiden rajoitteiden puitteissa.
- **Työnjako:** Toimiva johto päättää työnjaosta riskinoton suhteen. Linjataan, mitä riskejä eri ansaintalogiikkakokonaisuudet voivat ottaa sekä mahdolliset tarkennukset siitä, mitä riskejä näiden kokonaisuuksien sisällä juridiset yhtiöt ja eri toiminnot voivat ottaa. Työnjaollisilla linjauksilla ja päätöksillä yhtiöiden rooleista varmistetaan se, että riskejä ei kumuloidu hallitsemattomasti, vaan harkitulla työnjaolla edistetään riskien hajautusta.
- **Governance-rakenteet** luovat pohjan sille, että keskeiset toimintaa ohjaavat periaatteet ja niitä tarkentavat politiikat ja toimintaohjeet on valmisteltu ja päätetty asianmukaisesti, ja että kutakin toimintaa arvioidaan ja valvotaan sen laatuun, laajuuteen ja monimutkaisuuteen nähden asianmukaisella tavalla liiketoiminnan oman seurannan lisäksi liiketoiminnasta riippumattomien tahojen toimesta.
 - Riskienhallintaan liittyvien tehtävien kannalta tärkein päätöksentekovelin on keskusyhteisön hallitus. Lisäksi keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa hallituksen päätökset, jotka koskevat OP Ryhmän riskinottohalua. Hallituksen riskivaliokunta avustaa hallitusta riskinottoon ja riskienhallintaan liittyvien tehtävien hoitamisessa. Valiokunnalla ei ole itsenäistä päätöksentekovaltaa. Johtokunta on pääjohtajan päätöksellä perustanut riskienhallintatoimikunnan, ohjaus- ja compliance -toimikunnan ja pankkitoiminnan tasehallintatoimikunnan, jotka hyväksyvät riskinoton periaatteita ja riskienhallinnan periaatteita tarkentavia riskienhallintaan liittyviä ohjeita ja menettelytapakuvauksia. Toimielinten riskienhallintaan liittyvät tehtävät on kuvattu tarkemmin niiden työjärjestyksissä. OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmää kuvataan lisää raportilla Selvitys OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmästä.
 - Toimiva johto huolehtii riittävän resursoinnin ja osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä niin ensimmäisen, toisen kuin kolmannenkin linjan valvontatoiminnoissa.
- **RAF:** Riskienhallinnan periaatteet -ohje (RAF) linjaa riskienhallintaprosessin yleiset strategiset tahtotilat ja tarkentaa tätä tahtotilaa ansaintalogiikoittain. Ohjeessa asetetaan reunaehdot sille, miten toimivan johdon odotetaan järjestävän riskienhallintaprosessin OP Ryhmässä.
- **Keskinäinen vastuu:** Keskinäisen vastuun edellyttämän ohjausjärjestelmän periaatteet -ohje määrittelee ja linjaa keskusyhteisön ja sen jäsenosuuspankkien keskinäisen vastuun edellyttämän pankkikohtaisen ohjausjärjestelmän.
- **Palkitsemisperiaatteet:** OP Ryhmän palkitsemisjärjestelmät rakennetaan ryhmän perustehtävän, arvojen ja tavoitteiden mukaisiksi samalla, kun sääntelynmukaisuus varmistetaan. Palkitseminen ei saa kannustaa tarpeettomaan riskinottoon eikä asiakkaan edun vastaiseen toimintaan. Palkitsemisessa käytetään samoja riskinmittausmenetelmiä, kuin mm. pääomien ja likviditeetin riittävyyden arviointimenettelyssä (ICAAP-ORSA-ILAAP). Myös mahdollisissa, ennen palkkioiden maksamista tehtävissä, riskikorjauksissa nojaututaan muissa riskienhallinnan tarkoituksissa käytettäviin mittareihin. Jos tällaisiin mittareihin tehdään korjauksia riskienhallintaprosesseissa, vastaavat muutokset tehdään myös palkitsemisessä.
- **Sisäinen valvonta, hyvä liiketapa ja yritysturvallisuusperiaatteet:** Lisäksi reunaehtoja toimintatavoille asettavat reunaehdot periaatteet sisäisestä valvonnasta, luotettavasta hallinnosta, hyvistä liiketavoista ja yritysturvallisuudesta.

1.1.2.4. OP Ryhmän riskienhallinnan tavoitteet

Riskienhallintaprosessi on kaikkien niiden tehtävien muodostama kokonaisuus, joiden avulla OP Ryhmässä varmistetaan seuraavien riskienhallinnan tavoitteiden saavuttaminen:

- o Liiketoimintojen prosessit luovat pohjan laadukkaalle asiakaspalvelulle, mutta ne ovat samanaikaisesti kulutehokkaat, toimintavarmat ja sääntelynmukaiset sekä tarvittaessa nopeasti elvytettävissä toimintakuntoon. Lisäksi prosesseissa saadaan luotua kaikki tiedot, joita tarvitaan keskeisten toimintojen (asiakkuudenhallinta, myynti, riskienhallinta, talous, viranomaisraportointi) tehtävien suorittamisessa, toiminnan analysoinnissa ja johdon raportoinnissa. Lisäksi näiden tietojen hallinta on järjestetty asianmukaisesti.
- o Liiketoiminnoissa vallitsee tasapaino tuloksen, riskien sekä pääomien ja likviditeettireservien suhteen, ja OP Ryhmän tasolle kumuloituvat riskit kyetään tunnistamaan ja niitä pystytään hallinnoimaan muun muassa työnjaollisilla linjauksilla.
- o OP Ryhmän liiketoimintojen ja koko ryhmän vakavaraisuus ja likviditeetti ovat sellaisella tasolla, että OP Ryhmä voi tehdä kaikki liiketoimintapäätöksenä täysin itsenäisesti. OP Ryhmällä ja sen yhtiöillä ei ole myöskään muita sitoumuksia, jotka estäisivät strategian mukaisten toimenpiteiden toteuttamista ainakaan pidemmäksi aikaa. Lisäksi OP Ryhmällä on operatiivista muuntautumiskykyä sopeuttaa prosessejaan riittävän nopeasti strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- o Yksikään sisäinen tai ulkoinen taho ei aseta OP Ryhmän keskinäisen vastuun pitävyyttä kyseenalaiseksi.

Kun yllä olevat riskienhallinnalliset tavoitteet on saavutettu, OP Ryhmän liiketoiminnot pystyvät toteuttamaan strategiaansa ilman, että sisäiset tai ulkoiset tekijät vaikeuttaisivat liiketoimintaa merkittävästi. Näin OP Ryhmän riskienhallintaprosessit tukevat osaltaan OP Ryhmän strategian toteuttamista ja siihen liittyvää seuranta.

1.1.2.5. OP Ryhmän riskienhallinnan menetelmät ja toteutus

Riskienhallintatoiminto valmistelee riskinoton ja riskienhallinnan periaatteet sekä yhteistyössä liiketoiminnan kanssa ansaintalogiikkakohtaisesti räätälöidyt, toimintaa strategian suuntaan ohjaavat riskipolitiikat sisältäen riskilimiitit, seurantarajat ja päätöksentekovaltuudet toimivaltaisen toimielimen päätettäväksi. Limiitti- ja seurantarajaesitykset sisältävät perustelut, miten esitettyihin mittareihin ja tasoihin on päädytty. Limiitit ja seurantarajat asettavat riskinotolle ylärajan. Poikkeama, tai sen ilmeinen uhka, asetetussa limiitissä tai seurantarajassa käynnistää eskaloitimenettelyn. Riskienhallintatoiminto varmistaa, että kullakin ansaintalogiikalla on muita tarkempia toimintaohjeita riskinoton ja riskienhallinnan suhteen ja että nämä ohjeet muodostavat yhdessä riskipolitiikkojen kanssa kattavan, sääntelyn edellyttämien vaateiden mukaisen ja kyseiseen toimintaan soveltuvan ohjauskehikon. Tarvittaessa riskienhallintatoiminto valmistelee itse nämä ohjeet.

Ohjekehikon on mahdollisuuksien mukaan täytettävä samanaikaisesti kaksi ehtoa:

- Kehikko ohjaa liiketoimintaa toteuttamaan strategiaa, rajaa toiminnan riskinottoa riskinottohalun mukaisesti ja edistää harkitsevaa ja huolellista toimintatapaa.
- Kehikko mahdollistaa sen, että riskinoton periaatteisiin ja niitä tarkentaviin riskipolitiikkoihin nähden poikkeavia liiketoimintapäätöksiä voidaan tehdä perustelluista syistä mutta rajatussa määrin. Tällöin päätösesityksen on oltava erityisen huolella valmisteltu ja siitä on käytävä ilmi selkeät perustelut poikkeamalle. Riskienhallinnan ohjeistuksesta on käytävä selkeästi esille, miten näitä poikkeamia valvotaan asianmukaisen toimielimen toimesta ja mikä on valvojan toimielimen vastuu.

Vähintään vuosittain tehtävässä kattavassa riskientunnistamisprosessissa riskienhallintatoiminto yhteistyössä liiketoimintojen ja muiden sisäisten sidosryhmien edustajien kanssa kartoittaa tekijöitä, jotka kohdistuvat tai saattavat kohdistua suoraan OP Ryhmän liiketoimintaan lyhyellä aikavälillä ja/tai, jotka vaikuttavat pidemmällä aikavälillä toimintaympäristöön ja siten edelleen OP Ryhmän liiketoimintaan. Samoin tunnistetaan ja arvioidaan riskikeskittymät riskilajien sisällä sekä ryhmätasolle kumuloituvat riskit ja riskikeskittymät. Tässä tunnistamistyössä kiinnitetään erityistä huomiota keskinäisriippuvuuksissa tapahtuviin muutoksiin. Tunnistamisprosessiin perustuen riskienhallintatoiminto ylläpitää

riskiluettelo tunnistetuista riskeistä ja niiden taustatekijöistä. Riskientunnistamisprosessin tulosten perusteella riskienhallintatoiminto esittää vuosittain riskinoton periaatteissa OP Ryhmän merkittävät riskit hallituksen päätettäväksi ja edelleen hallintoneuvoston vahvistettavaksi. Riskientunnistamisprosessin tuloksia hyödynnetään myös riskipolitiikkojen laatimisessa, kun määritellään riskinkantokyvyn ja riskinottohalun mukaisia riskienhallinnallisia linjauksia, toimenpiteitä, tavoitteita ja limiittejä. Tuloksia hyödynnetään myös taloudellisen pääomatarpeen ja stressitestauskehikon ylläpidossa.

Ansaintalogiikkojen riskiprofiilin tarkastelu tehdään nykyhetken lisäksi myös riittävästi ajassa taakse päin sekä eri tulevaisuuden skenaarioissa. Tämä on erityisen tärkeää suorien ja epäsuorien keskittymien sekä riskien riippuvuuksien arvioimiseksi.

Riskienhallintatoiminto määrittelee kunkin toiminnan ja sen riskien analysointiin, kvantifioimiseen, rajaamiseen ja seurantaan sopivan riskimittariston. Riskinmittauksessa käytettävät menetelmät ja mallit sekä näiden tietotarpeet kuvataan ja dokumentoidaan kattavasti ja ne toteutetaan niin, että eri riskit saadaan yhdenmukaistettua OP Ryhmän sisällä vertailukelpoisiksi pääoma- ja likviditeettitarpeiksi.

Keskeiset menetelmät ja mallit myös validoidaan ennen niiden käyttöönottoa. Mallien toimintaa monitoroidaan niiden käyttöönoton jälkeen.

OP Ryhmä käyttää itse kehittämiään malleja (sisäiset mallit) riskien mittaamiseen, pääomatarpeen arviointiin, liiketoiminnan hinnoitteluun sekä kirjanpidossa käytettävien arvojen määrittämiseen. Malleissa huomioidaan niiden yhteensopivuus OP Ryhmän liiketoimintamallin, riskinottohalun ja riskiprofiilin kanssa. Niiden keskeiset parametrit ja oletukset ovat yhtenevät ryhmässä ja sen yhtiöissä.

OP Ryhmä käyttää stressitestausta sen arvioimiseen, miten erilaiset vakavat ja historiaan kalibroitujen riskimallien oletuksista poikkeavat mutta mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa ryhmän ja/tai sen yritysten maksuvalmiuteen, riskiprofiiliin, kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen. Stressitesteillä arvioidaan sekä yksittäisten riskitekijöiden vaikutusta että useiden muuttujien samanaikaisten muutosten vaikutuksia. Stressitestauksessa hyödynnetään erilaisten herkkyyss- ja skenaarioanalyysien lisäksi käänteisiä stressitestejä. Stressitestit tukevat ja täydentävät muiden riskinmittausmenetelmien antamaa kokonaiskuvaa OP Ryhmän kokonaisriskiprofiilista sekä haastavat taloudellisen ja vakavaraisuuspääomavaateen riittävyyttä. Stressitesteillä pyritään kattamaan kaikki riskinoton periaatteissa merkittäviksi määritellyt riskilajit.

Kun yllä oleva infrastruktuuri on olemassa, on liiketoimintojen päivittäiselle operatiiviselle riskienhallinnalle (asiakas- ja transaktiotasoinen riskien identifiointi, analysointi ja hinnoittelu sekä asiakkaiden jatkuva seuranta) ja sisäiselle valvonnalle luotu pohja.

Yleisesti ottaen riskienhallinnan menetelmien ja mallien on oltava linjassa liiketoiminnan hinnoittelussa käytettävien menetelmien sekä tuloslaskennan mallien kanssa, jotta mahdollistetaan tuloksen, riskien ja pääomien tasapainon analysointi.

Riskienhallintatoiminto on mukana palkitsemisen periaatteiden, palkitsemispolitiikan ja palkitsemisjärjestelmien valmistelussa sekä palkitsemisen prosessien valvontamenettelyiden määrittelyssä. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa nimeämisprosessiin, palkkiopoolien määrittelyyn ja riskikorjattujen suoritusmittareiden sekä ennakoivien riskikorjausten määrittelyihin osallistumista.

Asiakkaiden palvelusta syntyneistä transaktioista tulee OP Ryhmän kannettavaksi riskejä, joita hallitaan portfoliotasolla ansaintalogiikkokokonaisuuksien sisällä. Portfoliotasoiset vastuut valtuutetaan selkeästi, ja nämä vastuut kuvataan riskipolitiikoissa tai muissa ohjeissa. Mikäli tietyistä toiminnasta syntyville riskeille ei löydy vastuuhenkilöä, toimintaa ei lähtökohtaisesti harjoiteta. Lähtökohtana on se, että riski voidaan vastuuttaa vain sellaiselle toiminnolle, jolla on mahdollisuudet vaikuttaa riskin tasoon eri toimenpitein. Toimintojen ulkoistamisen tavoitteena on parantaa OP Ryhmän strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista sekä kilpailukykyä. Ulkopuolisen palveluntarjoajan toimintatapojen on oltava yhdenmukaiset OP Ryhmän arvojen ja vastuullisten toimintatapojen kanssa.

1.1.2.6. OP Ryhmän riskienhallinnan suorittama riippumaton riskien valvonta ja analysointi

Riskienhallintatoiminto valvoo OP Ryhmän ja sen yritysten operatiivista päivittäistä toimintaa ja niiden riskienhallintaa ja maksuvalmiuden hallintaa, riskinottoa, liiketoimintojen hinnoittelua, liiketoiminnan ja riskienhallinnan prosesseja ja niiden laatua. Se analysoi ryhmän ja sen yritysten riskiprofiilia ja sen kehitystä, riskinoton pysymistä sille asetettujen, limiittien ja seurantarajojen puitteissa sekä riskipolitiikan noudattamista. Lisäksi riskienhallintatoiminto varmentaa toiminnan jatkuvuutta valvomalla jatkuvuussuunnitelmien vuosittaista ylläpitoa ja testausten toteuttamista ryhmän yrityksissä ja keskusyhteisökonsernissa sekä vastaa antamiensa ohjeiden noudattamisen valvonnasta.

Keskeinen osa riskienhallinnallisten tavoitteiden toteuttamista on sääntelyn noudattaminen ja sen varmentaminen. Vakavaraisuussääntelyn noudattamisen varmentamisessa riskienhallintatoiminnolla on merkittävä rooli.

Riskienhallintatoiminto tuottaa raportointia, jonka avulla voidaan seurata ansaintalogiikalle soveltuvien menetelmin, miten liiketoiminta pysyy sille asetettujen määrällisten rajoitteiden puitteissa ja miten se noudattaa toiminnalle asetettuja laadullisia vaateita sekä riskien- ja vakavaraisuudenhallinta koskevaa sääntelyä. Vaikka liiketoiminnoilla on myös omaa raportointiaan tuloksesta ja riskeistä, virallinen tulos- ja riskiraportointi perustuu talous- ja riskienhallintatoimintojen raportointiin. Mikäli liiketoiminnan raportoinnin ja virallisen raportoinnin välillä on niin merkittäviä eroja, että niiden pohjalta syntyvät käsitykset riskiprofiilista eroaisivat merkittävästi toisistaan, erojen syyt selvitetään ja mahdolliset virheet korjataan.

Limiittivalvonnan lisäksi riskienhallintatoiminto analysoi kunkin ansaintalogiikka-alueen riskejä ja toimintatapoja, eritoten ohjeiden ja vakavaraisuussääntelyn noudattamisen näkökulmasta, ja muodostaa havainnoistaan kerran kvartaalissa riskianalyysin. Riskianalyysiin kuuluu myös tarkastelu nykyisen liiketoiminnan synnyttämistä ryhmätasoisista riskeistä. Tarkastelussa painopisteenä on suorat riskikeskittymät ja se, miten OP Ryhmän tulos ja pääomat sekä toiminnan jatkuvuus kehittyisivät erilaisissa skenaarioissa.

Riskienhallintatoiminnon tuottaman raportoinnin pohjalta toimivan johdon ja hallituksen on kyettävä luomaan selkeä kokonaiskuva ansaintalogiikkakohtaisesti ansainta- ja seuraamusriskeistä, toimintoprosessien laadusta ja jatkuvuutta uhkaavista seikoista, pääoma- ja likviditeettitarpeista, sekä yhdistämään tämä tieto talouden toimittamaan kuvaan toiminnan tuloksellisuudesta sekä strategisen suunnittelun kuvaan tulevaisuuteen vaikuttavista seikoista. Niin sanotun prudential compliance -varmentamisen osalta johdon raportointi antaa kuvan havaintojen vaikutuksista riskeihin ja toimintaan sekä tarvittavista jatkotoimista.

1.1.3. OP Ryhmän merkittävät riskit: lähteet ja hallinta

1.1.3.1. Merkittävien riskien määritelmät ja lähteet

Alla on kuvattu yhteenvetona OP Ryhmän merkittävien riskien määritelmät ja lähteet.

Luottoriskit	Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että rahoitusinstrumentin sopimusosapuoli ei pysty täyttämään sopimuksenmukaisia takaisinmaksuvelvoitteitaan ja aiheuttaa täten toiselle osapuolelle taloudellisen tappion.
Likviditeettiriskit	Likviditeettiriski on riski siitä, että maksuvalmiuden taso tai rahoituksen saatavuus vaikeuttaa strategian mukaisen liiketoiminnan toteuttamista. Likviditeettiriski aiheutuu sisään tulevien ja ulos maksettavien kassavirtojen ajoituksen ja/tai määrien epätasapainosta. Likviditeettiriskeihin sisältyvät keskittymäriski, markkinoiden likvidiysriski ja jälleenrahoitusriski. Keskittymäriski aiheutuu rahoituksen ajallisesta sekä vastapuoli- tai instrumenttikohtaisesta keskittymisestä. Markkinoiden likvidiysriski on riski siitä, että markkinatransaktiota ei saada toteutettua halutussa ajassa ja/tai arvioituun hintaan tai pankin omistuksessa olevien likvidien varojen määrä pienenee. Jälleenrahoitusriski tarkoittaa riskiä siitä, että rahoitusta ei markkinoilta saada uusittua.

Taseen rakenteellinen korkoriski	Riski koron muutosten vaikutuksista pankkitoiminnan vuotuisen korkokatteeseen sekä vakuutusyhtiön tulokseen (IFRS 17) ja vakavaraisuuteen. Pankkitoiminnassa rahoitustaseen muodostavat ei-kaupankäynnin kohteena olevat asiakassopimukset (luotot ja talletukset), markkinaehtoinen varainhankinta, oma pääoma, likviditeettireservi (korkosijoitukset ja käteinen) sekä korkojohdannaiset (riskien ja likviditeetin tasapainotuserät). Vakuutusyhtiöissä korkotaseen muodostavat vastuuvelka, korkoherkät sijoitukset sekä korkoriskin hallinnassa käytetyt korkojohdannaiset.
Muut markkinariskit	Muilla markkinariskeillä tarkoitetaan sopimuksen arvoon tai sopimuksen ansaintaan kohdistuvaa epäedullista muutosta, joka aiheutuu rahoitusmarkkinoilla havaittavien hintojen muutoksista. Markkinariskeihin kuuluvat taseen ja taseen ulkopuolisten erien korko-, valuutta-, volatilitteetti-, luottospread-, osake-, kiinteistöriski ja mahdolliset muut hintariskit.
Vahinkovakuutusriskit	Vahinkovakuutusriskit muodostuvat vahinko- ja varausriskeistä. Vahinkoriski syntyy siitä, että vahinkoja tapahtuu keskimääräistä enemmän tai ne ovat poikkeuksellisen suuria. Varausriski syntyy siitä, että jo tapahtuneiden vahinkojen korvausmenot ovat suuremmat kuin on ennakoitu tai maksusuoritusten ajoitus poikkeaa ennakoidusta.
Henkivakuutusriskit	Henkivakuutusriskit muodostuvat biometrisistä riskeistä sekä kustannus- ja asiakaskäyttämisen riskeistä. Biometrinen riski syntyy siitä, että ennusteet vakuutettujen eliniästä poikkeavat elämänvarariskiä sisältävissä vakuutustuotteissa tai ennusteet vakuutettujen kuolevuudesta (esimerkiksi katastrofin aiheuttama kuolevuuden ennustamaton kasvu) poikkeavat kuolemanvarariskiä sisältävissä tuotteissa. Biometristä riskiä syntyy myös siitä, että ennusteet vakuutettujen työkyvyttömyyden alkavuudesta poikkeavat työkyvyttömyysriskiä sisältävissä tuotteissa, mutta OP-Henkivakuutuksessa edellä mainittu työkyvyttömyysriski on hyvin pieni.
Vastapuoliriskit	Vastapuoliriskillä tarkoitetaan mahdollisuutta, että johdannaissopimuksen, repo-sopimuksen, kaupankäynnin tai jälleenvakuutussopimuksen sopimuskomppani ei täytä taloudellisia velvoitteitaan ja vastaavan sopimuksen uudelleen hankinnasta aiheutuu riski kustannusten kasvusta. Vastapuoliriskin erityispiirre on riskin määrän muuttuminen sopimuksen markkina-arvon mukana, minkä seurauksena riski voi myös kasvaa sopimuksen solmimisen jälkeen.
Operatiiviset riskit	Operatiivista riskiä aiheutuu kaikesta liiketoiminnasta, ja se voi aiheutua puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, prosesseista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. OP Ryhmässä operatiivisiin riskeihin kuuluvat myös ICT- ja turvallisuusriskit. Tietopääomaan liittyvillä operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan mahdollista tappiota, maineen menetystä tai toiminnan heikentymistä aiheutuen tietoon ja siitä johdettuun informaatioon kohdistuvasta epävarmuudesta päätöksenteossa, johtamisessa ja raportoinnissa.
Compliance-riskit	Sääntelyn ja ohjeistusten noudattamattomuuteen liittyvät riskit

Malliriskit	Malliriskillä tarkoitetaan sitä, että ilmiötä tai käyttäytymistä kuvamaan rakennettu malli ei kuvaa ilmiötä tai käyttäytymistä tarkoitukseen sopivasti. Malliriskistä voi seurata taloudellisia tappiota tai maineen menetystä aiheutuen sellaisista mallien tulosten perusteella tehdyistä päätöksistä, joissa synä on mallien kehittämisen, täytäntöönpanon tai käytön virheet. Malliriskien hallinnassa mallilla tarkoitetaan menetelmää, jolla jokin tietty ilmiö tai käyttäytyminen pyritään kuvaamaan, kvantifioimaan tai simuloimaan. Malli muuntaa lähtötiedot matematiikan, tilastotieteen tai asiantuntija-arvion pohjalta liiketoimintapäätöksiä ohjaavaksi tai taloudellista riskiasemaa koskevaksi kvantitatiiviseksi tai kvalitatiiviseksi tiedoksi. Mallien lähtötiedot/syötteen voivat olla luonteeltaan kvantitatiivista ja/tai kvalitatiivista tai perustua asiantuntija-arvioon.
Maineriskit	Riski maineen tai luottamuksen heikkenemisestä, joka on ensiasiassa seurausta jonkin yksittäisen riskin tai usean riskin samanaikaisesta toteutumisesta tai johtuu muusta negatiivisesta julkisuudesta.
Keskittymäriskit	Riskit, joita voi syntyä liiketoiminnan liiallisesta keskittymisestä yksittäisille asiakkaille, tuotteille, toimialoille, maturiteettijakoille tai maantieteellisille alueille. Keskittymäriski voi syntyä myös palveluntarjoajien tai prosessien muodostamista keskittymistä.
Tulevan liiketoiminnan riskit	Riski siitä, millä ehdoin ja volyymein solmitaan uusia joko nykyisenkaltaisia tai kokonaan uudenlaisia sopimuksia. Tähän sisältyy myös riski, joka syntyy puutteellisesta sisäisestä reagoinnista ja joustamattomuudesta liiketoiminta- ja kilpailuympäristössä tai asiakkaiden arvoissa ja teknologiassa tapahtuneisiin muutoksiin.

Tulevan liiketoiminnan riskejä ei käsitellä omana kokonaisuutenaan, koska ne voivat ilmetä eri merkittävien riskien muodossa ja ilmenevät eri riskilajien yhteydessä.

Asiakaskäyttätymisriski voi toteutua useassa eri riskilajissa (asiakkaiden käyttäytymisen muutoksen vaikutus esimerkiksi vakuutus sopimusten arvoon, talletusten määrään tai sopimusten ennaikaisiin takaisinmaksuihin).

Jäännösriski on jäljelle jäävä riski, jota ei voida tai haluta poistaa tai jää jäljelle mahdollisten riskinpienennystoimenpiteiden jälkeen. Jäännösriski-sanaa voidaan pitää synonyymina riskille. Jäännösriski ei siten ole rinnasteinen käsite yllä luetuille merkittäville riskeille, vaan jäännösriskin voidaan katsoa koskevan mitä tahansa yllä lueteltua merkittävää riskiä.

Toimintaympäristön muutostekijät, kuten teknologinen kehitys tai ilmastonmuutos ja muut kestävyys- eli ESG-tekijät (ESG: Environmental, Social, Governance; ilmasto ja ympäristö, ihmiset ja yhteisöt sekä hyvä hallintotapa) vaikuttavat asiakkaiden ja muun yhteiskunnan tarpeisiin ja preferensseihin. ESG-tekijät ovat ulkoisia megatrendejä eli esimerkkejä OP Ryhmän riskikartan juurisyistä. Riskien tunnistamisprosessissa nämä määritellään eri riskilajeihin vaikuttavina muutostekijöinä eikä erillisinä riskeinä.

Ilmastonmuutos ja ympäristön tilan heikkeneminen aikaansaavat fyysisiä riskitekijöitä:

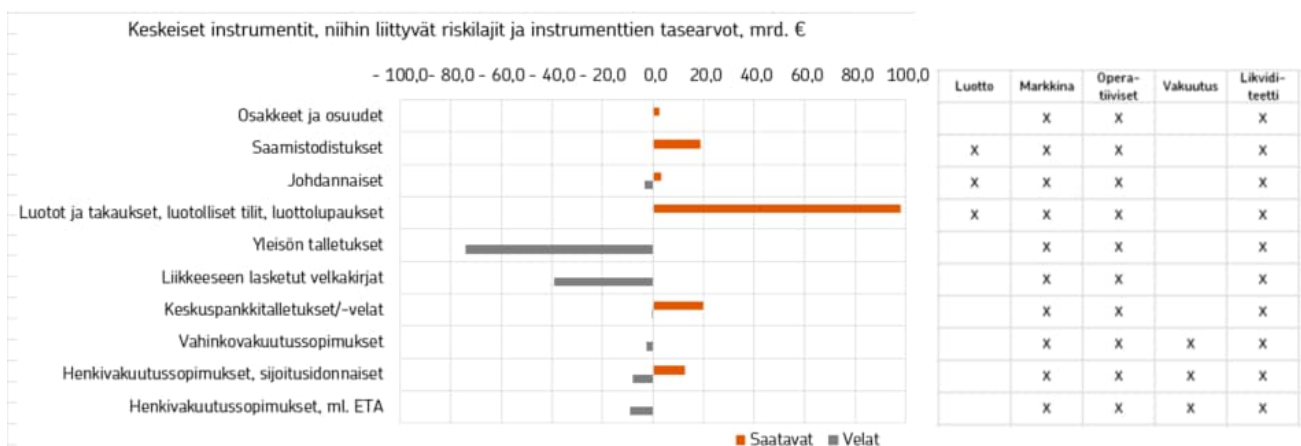
- Akuutteja riskitekijöitä ovat sään ääri-ilmiöihin, kuten kuivuuteen, tulviin ja myrskyihin liittyvät tapahtumat tai esimerkiksi yksittäinen ympäristöonnettomuus.
- Pitkävaikutteiset muutokset etenevät hitaammin: esimerkiksi ilmaston lämpeneminen, merenpinnan nousu, luonnon monimuotoisuuden väheneminen, vesistöjen ja maaperän saastuminen, elinympäristöjen tuhoutuminen.

Siirtyminen kohti vähähiilisempää ja ympäristön kannalta kestävämpää taloutta tuo mukanaan suoria ja välillisiä vaikutuksia. Näitä ovat esimerkiksi ilmasto- tai ympäristöpoliittiset päätökset, tekniikan kehitys, markkinoiden luottamus ja asiakkaiden valinnoissa tapahtuvat muutokset.

Fyysiset ja siirtymäriskitekijät vaikuttavat OP Ryhmän liiketoimintaan ja taloudelliseen menestykseen erityisesti asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kautta. Realisoituessaan riskit voivat vaikuttaa riskiprofiiliin, pääomitukseseen, likviditeettiin ja päivittäisen toiminnan jatkuvuuteen useilla tavoilla.

Keskeiset instrumentit ja riskilajit

Alla oleva kaavio kuvaa keskeisiin rahoitusinstrumentteihin liittyvät riskilajit sekä havainnollistaa riskilajien merkittävyyttä kunkin rahoitusinstrumentin tasearvojen (31.12.2023) avulla.

1.1.3.2. Pankkitoiminnan riskit

Luottoriskit

Pankkitoiminnan asiakassuhteisen liiketoiminnan luottoriski syntyy pääosin suomalaisen asiakaskunnan kanssa sovitusta kahdenvälisistä velkakirjaluotoista. Lähtökohtaisesti nämä luotot eivät ole ehdoiltaan eteenpäin myytäviä. Saamisten maturiteetit vaihtelevat lyhyistä limiittipohjaisista tuotteista pidempiin velkakirjaluotoihin, mutta taseessa jälkimmäisten määrä dominoi. Henkilöasiakkaiden keskimaturiteettia selittää asuntoluotot ja yrityksillä maturiteetiltaan 3–7 vuoden mittaiset velkakirjaluotot. OP Ryhmän liiketoimintamalliin ei kuulu näiden saamisten luottoriskin siirto markkinoiden kannettavaksi yksittäin tai portfoliona. Henkilöasiakkaat voivat lyhentää vaihtuvakorkoisia lainojaan lyhennysohjelmaa nopeammin. Menestyvät yritykset vastaavasti käyttävät usein neuvotteluvoimaansa uudelleenrahoittamalla vaihtuvakorkoiset lainansa ennenaikaisesti, kun lainaa on saatavissa nykyistä lainaa matalammalla luottomarginaalilla. Luottokelpoisuudeltaan vahvistuneiden velallisten saamiskanta supistuu näin nopeammin kuin luottoriskiltään heikentyneiden velallisten kanta.

Yllä mainitut lähtökohdat edellyttävät, että OP Ryhmän on yleisesti onnistuttava:

- ohjaamaan koko salkun rakennetta proaktiivisesti niin, että salkussa on kulloinkin ylipaino sellaisista riskiltään homogeenisistä asiakasjoukoista ("portfoliosegmentti"), jotka menestyvät tulevaisuuden toimintaympäristössä,
- valitsemaan asiakaspopulaatiosta kilpailijoita paremmin luottokelpoisuuttaan parantavat/säilyttävät asiakkaat ja pitämään näistä asiakkaista ja heidän luotoistaan kiinni alkuperäisillä, riskiperusteisesti asetetuilla ehdoilla. Vastavasti luottokelpoisuudeltaan heikentyvien asiakkaiden kulloistenkin luottojen hinnoittelua ~~on~~ on kyettävä sopeuttamaan kasvanutta riskiä vastaavasti.

Onnistuakseen riskienhallinnassa, on toimivalla johdolla oltava ylivertainen ja jatkuvasti päivittyvä tieto yksittäisistä asiakaskokonaisuuksista, asiakaskokonaisuuksien kulloisestakin taloudellisesta tilanteesta ja sitä selittävistä tekijöistä ja eritoten siitä, miten nämä selittävät tekijät muuttuvat tulevaisuudessa toimintaympäristön eri skenaarioissa. Tämän lisäksi

toimivan johdon on tunnistettava yksinäisten toimijoiden keskinäisriippuvuudet ja näiden tietojen pohjalta arvioitava asiakaskokonaisuuksien maksukykyään ennustettujen vapaiden kassavirtojen ja niiden epävarmuuden pohjalta. Arvio vaatii kattavaa, jatkuvasti päivittyvää tietoa asiakkaista, asiakkaiden "taseesta" ja nykyisten sopimusten hoidosta sekä kykyä tuottaa analyyseja päätöksenteon tueksi.

Luottoriskienhallinnan strategia vaiheittain

Riskinottohalun mukaisen luottoriskienhallinnan järjestämiseksi toimivan johdon on määriteltävä, kuvattava ja prosesseissa toteutettava seuraavat asiat:

- **Yhtäläinen kuva prosesseista:** Kaiken tekemisen lähtökohtana on oltava yhteinen näkemys asiakkaan rahoitusprosessin ja siihen liittyvän luottoriskienhallintaprosessin vaiheista ja näiden vaiheiden välisistä riippuvuuksista. Prosessi muodostaa kokonaisuuden, sen vaiheittaiset tekemiset ja niiden lopputulemat sekä prosessin kunkin vaiheen tarvitsema ja tuottama data on määriteltävä. Luottoriskienhallinnan periaatteita sovelletaan myös Yrityspankin joukko-velkakirjalainasalkun hallinnassa.
- **Selkeä kuva homogeenisistä joukoista:** luottoriskiltään homogeeniset asiakas- ja/tai transaktiojoukot (portfolio-segmentointi) on määriteltävä velallisen tulonlähteiden ja vakuustyyppin perusteella. Lainojen lyhennys ja/tai velkojen jälleerahoitus perustuvat velallisen kykyyn tuottaa vapaita kassavirtoja, joten niin tuloksen lähde on segmentoinnin ensisijainen kriteeri ja segmentointia on tarkennettava vakuustyyppillä. Mikäli tarkennusta ei tehdä se on perusteltava. Sopimuksen juridisia ehtoja ei käytetä luottoriskisegmentoinnin perusteena, mutta asiakasta neuvoteltaessa ja luottoriskin suuruutta arvioitaessa nämä tiedot on otettava huomioon.
- **Luottoriskin hallinta:** portfoliosegmenteille on määritettävä yhtäläiset asiakashallinnan ja sopimuskäsittelyn toimintatavat sekä analysointi- ja mittaustavat, joita määriteltäessä on otettava huomioon luottoriskin suuruuteen (PD, LGD, EAD) vaikuttavat sopimuksen juridiset ehdot. Kun riskiparametreja arvioidaan portfoliotasolla, on mm. maksukyvyttömyyden todennäköisyyden ja vakuuden arvon riippuvuudet on otettava huomioon. Näitä yhtäläisesti määriteltyjä toimintatapoja noudatetaan systemaattisesti rahoitusprosessin eri vaiheissa. Tämä portfoliosegmentti-kohtainen toimintatapojen joukko eli luottoluokittelujärjestelmä on asetettava lähtökohdaksi toiminnalle ja sen kehittämiselle.
- **Tietotarpeiden määrittely:** Portfoliokohtaisissa luottoluokittelujärjestelmissä voidaan noudattaa samoja systemaattisia toimintatapoja, mutta ne eroavat toisistaan niissä tarvittavan tiedon osalta. Jokaisen portfoliosegmentin osalta on määriteltävä rahoitus- ja luottoriskienhallintaprosessien eri vaiheiden toteuttamiseen vaadittavat tiedot, ja mahdolliset puutteet tietojen saatavuudessa ja käytettävyydessä tulee raportoida johdolle sekä tiedon omistajalle.
- **Prosessit ja Ohjeistus:** Asiakkaiden rahoituspalveluprosessit ja niihin liittyvät asiakaskohtaiset luottoriskienhallintaprosessit on rakennettava yllä olevat asiat huomioon ottaen ja niin, että tarvittava lähtötiedot saadaan kerättyä asiakasprosesseista ja ulkoisista lähteistä ja että prosessiin eri vaiheiden tuottamat laskennalliset tiedot saadaan prosessin muiden vaiheiden käyttöön. Tarkemmin asia on kuvattu kappaleessa 4.2.3.

Asiakassuhteisen luottoriskienhallinnan vaiheet

Asiakkaan perustietojen ylläpito: Juridisista asiakaskokonaisuuksista on kirjattava asiakaskokonaisuuden määräytymisperusteet sekä ylläpidettävä ajantasaisia asiakkaan perustietoja, niin että ne ovat käytettävissä laadukkaan ja tehokkaan riskienhallinnan toteuttamiseksi.

Asiakkaan ja vakuuden jatkuva profilointi: asiakkaan liiketoiminnan ansaintalogiikka ja liiketoiminnan nykytila sekä vakuudeksi annettavan omaisuuden nykyinen realisointiarvo on selvitettävä. Lisäksi on kerättävä tiedot, joilla avulla arvioidaan asiakkaan taloudellista menestystä sekä vakuuden arvon kehittymistä erilaisissa skenaarioissa. Asiakkaan analysointi tehdään aina asiakassuhteen alussa ja asiakkaan tilanteen muuttuessa. Minimissään toimivan johdon on järjestettävä seuraavat asiat:

- Asiakaskokonaisuuksien tilinpäätös- ja tasetietoja on päivitettävä ja ylläpidettävä historiatiedot. Asiakkaasta tulee tuottaa kvantitatiivinen arvosana ja vakuudelle realisointiarvo tilanteessa, jossa velallisasiakas on maksukyvytön ja tietoja on päivitettävä.
- Asiakkaan ansaintalogiikka sekä tuleviin vapaisiin kassavirtoihin ja omaisuuserien arvoihin vaikuttavat tekijät on ymmärrettävä syvällisesti. Asiakkaan altistuminen markkinoiden eri hintariskeille liittyivätpä ne sitten tuotannon-tekijöihin, finanssieriin tai lopputuotteisiin on selvitettävä. Tilinpäätöstietoja tulee analysoida tarkasti, jotta ymmärtää asiakkaan tuloksen ja tasearvojen riippuvuudet yksittäisistä tuotealueista tai omista asiakkaista, toimittajista, markkina-alueista jne. ja osataan siten tunnistaa tosiasialliset asiakaskokonaisuudet.
- Taloudellinen kestävyys arviointi edellyttää muun muassa ilmastoliitännäisten tekijöiden huomioimista rahoituspäätöstä tehdessä. Vakuuskohteita arvioidessa on huomioitava sekä ilmastoliitännäisten että luonnon monimuotoisuuden vaikuttavien tekijöiden vaikutukset vakuuden tulevaan arvoon. Yritysasiakkaat tulee luokitella niiden toimialalle tyypillisille ESG-tekijöille altistumisen perusteella ESG-luokkiin ja tehdä tarvittaessa ESG-analyysi.
- Asiakkaaseen ja vakuuteen liittyvät tiedot tulee päivittää riittävän usein ja niitä on käytettävä perusteena arvioidessa asiakkaan tai transaktion luottoluokitusta ja/tai vakuuden realisointiarvoa. Luottoluokittelujärjestelmäkohtainen luottoluokittelu-metodologia ja vakuuden arvostusmetodologia tulee kuvata.
- Yksittäisten velallisten maksukyvyttömyyksiä todennäköisyyksiä kehittymistä kussakin luottoluokassa ja maksukyvyttömyyshetken luottotappio-osuuksia tulee arvioida yli ajan.

Uuden luoton mitoitus ja hinnoittelu

Kun asiakas ja vakuus on arvioitu, tulee niiden tietojen perusteella mitoitaa ja hinnoitella uusi luotto tai järjestellä olemassa oleva luottokanta uusiksi.

Luotonmyönnön tulee perustua asiakkaan maksukykyyn sekä rahoituksen ehtoihin. Nykyinen ja tuleva maksukyky asettaa luotonmäärälle ja sen muille ehdoille rajoja. Luoton määrän lisäksi mitoituksessa on otettava huomioon sen tulevien ehtojen vaikutus asiakkaan menestykseen. Vakuuden tarkoitus on rajata potentiaalisen luottotappion määrää, ja siihen turvaututaan vasta maksukyvyttömyystilanteessa.

Sopimuksen hinnoittelussa tulee käyttää asiakkaan maksukyvyttömyysennustetta (PD yli ajan) ja asiakkaan vakuuden realisointiarvon ennustetta (LGD yli ajan) niin, että näille riskiparametrien arvoille ei allokoita koko portfolion hajautus- tai keskittymävaikutuksia. Hinnoittelussa pitää ottaa huomioon asiakkaan maksukyvyttömyyden ja vakuuden arvon kehityksen lisäksi niiden välinen riippuvuus sekä luoton lyhennysohjelma ja senioriteetti. Tarkemmat hinnoitteluperiaatteet löytyvät liitteestä 2, joiden puitteissa toimivan johdon tulee rakentaa portfoliosegmentikohtaiset tarkemmat hinnoittelumallit.

Sopimuksen päätöksenteko ja toimeenpano

Rahoituspäätöksenteossa tehdään päätös riskin ottamisesta, joten päätettävästä hankkeesta sekä päätökseen vaikuttavista tekijöistä on oltava virheettömät, riittävät ja ajantasaiset tiedot. Päätös perusteluineen tulee kirjata päätöksentekojärjestelmään. Rahoituspäätöksenteko pohjautuu eriyttämisen periaatteeseen, jossa rahoituksen valmistelija ei voi tehdä rahoituspäätöstä yksin. Päätökset, jotka poikkeavat riskipolitiikassa määritellystä tavoiteriskiprofiilista, pitää perustella laajemmin.

Sopimuksen aikainen luotonhallinta

Luotonvalvonta ja asiakaskohtainen ennakoiva arviointi tulee perustua samoihin tietoihin asiakkaasta, vakuudesta ja sopimuksen ehtoista kuin luotonmyönnön yhteydessä. Sopimukseen tulee asettaa ehtoja, jotka on määritelty näiden tietojen tai niistä johdettujen indikaattorien arvoihin.

Luotonvalvontaprosessissa tulee noudattaa luottoluokittelujärjestelmälle määriteltyjä toimintatapoja asiakkaan taloudellisen tilanteen ja etenkin taloudellisten vaikeuksien tunnistamiseksi. Tarkemmat indikaattorit raja-arvoineen tulee määrittää ja näiden pohjalta asiakas/luotto määritellään riskiltään tiettyyn vaiheeseen kuuluvaksi. Tiedot eri vaiheista ja luokittelusta on oltava hyödynnettävissä kattavasti koko luoton elinajalta samoin kuin lopulta realisoituneet tappiot niin, että vakuuksista saadut varat on kohdistettu oikeille luotoille. Määriteltyjen indikaattorien arvojen muuttuessa on vastuullisten ryhdyttävä toimiin sovittujen toimintatapojen mukaisesti ja raportoitava johdolle asiasta.

Asiakkaat, jotka ovat pankin kannalta merkittävimpiä ja joiden riski maksukyvyttömyydestä on selvästi kasvanut tai joiden velanhoitokykyyn liittyy muu merkittävä uhka, on siirrettävä erityisseurantaan. Näiden asiakkaiden osalta pankin on laadittava toimintasuunnitelma siitä, millä toimin asiakkaan tilanne pyritään pankin näkökulmasta ratkaisemaan ja pankille mahdollisesti realisoituva riski minimoimaan.

Yllä kuvatun asiakaskohtaisen luottoriskienhallinnan osalta toimivan johdon on määriteltävä ja kuvattava ensimmäisen ja toisen puolustuslinjan työnjako. Yleisenä periaatteena on se, että ensimmäinen puolustuslinja vastaa kaikesta muusta paitsi luottoluokitteluun liittyvästä metodologiasta, luottoluokkien ja vakuusarvojen vahvistamisesta sekä riskiparametrien kvantifioinnista, jotka ovat toisen puolustuslinjan vastuulla. Vastuunjako riskienhallinnan puolustuslinjojen välillä linjataan kappaleessa 4.2. Riskienhallintaprosessin infrastruktuuri.

Portfoliotasoinen luottoriskienhallinta vaiheittain

OP Ryhmän rakenteen vuoksi ei ole olemassa yhtä keskitettyä tahoa, joka voisi päättää portfolion rakenteesta ja sen sopeutustoimista. Toimivan johdon on järjestettävä portfoliohallinnan järjestäminen ja tehtävien organisointi seuraavien vaiheiden mukaisesti:

- **Luottoriskiportfolion perusseuranta:** Saamiskanta on jaettava portfoliosegmentteihin ja luottoluokkiin asiakkaittain ja transaktioittain. Saamisille on määriteltävä niitä kuvaavia mittareita, jotta riskien kohdentumista on helppo seurata. Portfolion hajautushyötyjen ja keskittymien perusteet ja vaikutukset pääoman tarpeeseen on raportoitava erikseen.
- **Tavoiteportfolion ja riskipolitiikan valmistelu:** Pankkitoiminnan luottoriskillisten erien tavoiteportfolio on valmistettava vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia. Tavoiteportfolion tulee ottaa huomioon nykyinen portfoliorakenne ja sen pääomatarpeet, liiketoimintastrategian painotukset, ulkoisen toimintaympäristön ennakoitavat muutokset ja asiakkaiden tarpeet. Tämä perusteella riskipolitiikkaan on johdettava portfoliosegmentti/luottoluokka kohtaiset uusmyynnin ja hinnoittelun painotukset sekä saamiskantaa kuvaavien mittarien arvot ja vaikutusanalyysit.
- **Tarkemman luottopolitiikan valmistelu:** Luottopolitiikan tulee määrittää riskipolitiikan portfoliosegmenttikohtaiset uusmyynnin ja hinnoittelun painotukset. Asiakaskohtaista luottoriskinottoa ohjataan luottopolitiikalla, jossa portfoliosegmentteittäin asetetaan ehtoja luottoluokalle, vakuusvajeelle ja sopimusten lyhennysehdoille. Luottopolitiikan toteutumista on raportoitava ja seurattava portfoliosegmenttikohtaisen RoRac (Tuotto/Talpo) mittarin avulla, joten TalPo mittarin on yhdenmukaistettava erityyppiset saamiset, jotta luottopolitiikan avulla voidaan ohjata luottoriskinottoa.
- **Luottoriskiportfolion syvälinninen analysointi ja raportointi sekä ad-hoc -raportointi:** Saamisten riskiparametrit sekä toimialojen ja yksittäisten isojen asiakkaiden vaikutus portfoliossa on raportoitava koko pankkitoiminnan sekä erikseen vähittäis- ja yritys pankki -segmenttien tasolla. Lisäksi on oltava valmius toteuttaa erillisraportteja, jotka eivät pohjautu portfoliosegmentointiin vaan erikseen määriteltyyn kohdejoukkoon ja skenaarioon.

Likviditeettiriskit

Likviditeettiriskien tunnistaminen

OP Ryhmän keskuspankki ja muut liiketoimintayksiköt sekä riskienhallinta tunnistavat ja arvioivat jatkuvasti varainhankintaan ja liiketoimintaan sekä muuhun toimintaympäristöön sisältyviä riskejä. Uusien tuotteiden, palvelujen, toimintamallien, prosessien ja järjestelmien riskiarvioinnissa liiketoiminnan tulee ottaa huomioon myös likviditeettiriskit. Vähintään vuosittain riskienhallintatoiminto yhteistyössä liiketoimintojen edustajien kanssa tekee kattavan likviditeettiriskien kartoituksen sen varmistamiseksi, että likviditeetin riittävyyden arviointimenettelyt (LAAP) ovat asianmukaiset ja riittävät suhteessa ryhmän likviditeettiriskeihin.

Arviointi ja mittaus

Saamisten, velkojen ja taseen ulkopuolisten sitoumusten tulevia kassavirtoja arvioidaan sopimuksen eräpäivän tai lyhennysohjelman mukaisesti, asiantuntija-arviolla tai asiakaskäyttötymisen historiaan perustuvilla tilastollisilla malleilla.

Rakenteellista rahoitusriskiä mitataan sisään tulevien ja ulos maksettavien kassavirtojen erotuksena eri aikaluokissa. Lisäksi lasketaan sääntelyn mukaista pysyvän varainhankinnan vaatimuksen tunnuslukua (NSFR, Net Stable Funding Ratio), joka määrittelee, miten paljon pitää olla vakaita, yli yhden vuoden pituisiksi arvioituja rahoituslähteitä suhteessa pysyvää varainhankintaa edellyttäviin eriin.

Maksuvalmiusriskiä mitataan viranomaisnäkökulmasta maksuvalmiusvaatimuksen (LCR, Liquidity Coverage Ratio) mukaisella tunnusluvulla. Maksuvalmiusvaatimuksen ajallista riittävyyttä arvioidaan erääntyvällä taseella, jolloin sopimuksia ei uusita niiden erääntyessä vaan ne päättyvät eräpäivänään. Taloudellisen näkökulman perusteella mitataan stressitestaukseen pohjautuvaa likviditeettireservin riittävyyttä.

Varainhankinnan keskittymäriskiä mitataan laskemalla liukuvan 12 kuukauden ja liukuvan 3 kuukauden aikana erääntyvä pitkäaikainen joukkovelkakirjalainamuotoinen varainhankinnan määrä. Alle vuoden aikahorisontissa mitataan lyhyen ja pitkän tukkuvarainhankinnan muodostaman kokonaistukkuvarainhankinnan määrä 3 kuukauden aikana. Talletusvarainhankinnan osalta seurataan suurimpien talletusvolyyymien muodostamaa keskittymää. Lisäksi seurataan vastapuoli- ja instrumenttikohtaisia keskittymiä.

Taseen sitoutuneisuutta mitataan suhteuttamalla taseen kiinnitettyjä varoja taseen varojen ja vakuuksien yhteenlaskettuun määrään.

Likviditeettireservin sijoitustoiminnan riskien arviointi- ja mittausmenetelmät määritellään markkinariskien yhteydessä.

Likviditeetin stressitestausta

OP Ryhmän likviditeettireservin ja varautumiserien riittävyyttä arvioidaan erilaisten skenaarioiden avulla. Stressiskenaarioina käytetään niin OP Ryhmän ryhmäkohtaista kuin markkinakohtaisia skenaarioita sekä niiden yhdistelmää. Skenaarioiden tulee kattaa sekä lyhyen että pitkän aikavälin stressitilanteita. Jäsenpankkikohtaisen rakenteellisen rahoitusriskin mittauksessa huomioidaan pankkikohtaisesti viranomaisen stressiskenaarioon perustuva maksuvalmiusvaade maksuvalmiustalletuksena keskuspankkiin. Ryhmän elvytysuunnitelman yhteydessä hyödynnetään käänteistä stressitestiä. Toimiva johto vahvistaa käytettävät skenaariot, stressitestausten tulosten käytön ja raportoinnin.

Varainhankintasuunnitelma

OP Ryhmän varainhankintasuunnitelmassa määritellään suuntaviivat seuraavien vuosien tukkuvarainhankinnalle. OP Ryhmän varainhankintasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon jäsenpankkien arvio tulevien vuosien rahoitustarpeesta. Suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti ja sitä päivitetään vuoden aikana tarpeen mukaan. Talletusvarainhankintaa tehdään ensisijaisesti liiketoimintastrategian ja -suunnitelman pohjalta. Varainhankintasuunnitelmassa määritellään tukkuvarainhankinnan lähteet ja esitetään, miten ryhmän rahoitustarve tärkeimpien tukkurahoituslähteiden osalta katetaan huomioiden markkinoiden syvyys ja riittävä hajautus sekä määritellään

päätöksentekovaltuudet. Varainhankintasuunnitelman pitää ottaa huomioon myös usean vuoden epäsuotuisat skenaarit ja keskeisten varainhankintaerien äkilliset muutokset.

OP Ryhmän likviditeetti- ja tukkuvarainhankintasuunnitelman sekä valtuutukset varainhankinnan toteuttamiseksi hyväksyvät OP Yrityspankin ja OP-Asuntoluottopankin hallitukset.

Valuuttamääräisen likviditeetin hallinta

OP Ryhmässä valuuttamääräistä varainhankintaa tehdään varainhankinnan lähteiden hajauttamisen vuoksi. Koska ryhmän saamiset ovat lähes kokonaan euromääräisiä, valuuttamääräinen varainhankinta muunnetaan pääsääntöisesti johdannaisilla liikkeeseenlaskun yhteydessä euroiksi.

Likviditeettisääntelyn mukaan valuutta on merkittävä, jos velat tietyssä valuutassa ylittävät 5 prosenttia yhteenliittymän taseen loppusummasta. Merkittäviä valuuttoja seurataan valvojalle muodostettavan likviditeettiraportoinnin yhteydessä kuukausittain. Valuuttojen osuus taseesta on pieni ja toimintamallista johtuen valuutan saatavuudesta johtuva likviditeettiriski on minimoitu.

Päivänsisäisen likviditeetin hallinta

OP Ryhmän keskuspankki seuraa päivänsisäisesti käytössä olevia rahoituslähteitä sekä ennakoi ja seuraa päivänsisäisesti tapahtuvien maksujen toteutumista. Päivänsisäisiä rahoituslähteitä pidetään sen verran, että pankkipäivän aikana toteutuvista maksuista suoriudutaan.

Likviditeetin hallinnan varautumissuunnitelman mukaisesti voidaan valmiustasoa tarvittaessa nostaa myös päivänsisäisen likviditeetin häiriytyessä. Tällä varmistetaan tehokas toiminta kriisin uhan kasvaessa.

Likviditeettireservi

Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna likviditeettireservi koostuu talletuksista Suomen Pankkiin sekä sitomattomista OP Yrityspankin hallussa olevista keskuspankkivakuuskelpoisista saamistodistuksista. Lisäksi siihen kuuluvat muut OP Yrityspankin hallussa olevat jälkimarkkinakelpoiset saamistodistukset ja sitomattomat keskuspankkivakuuskelpoiset yritysluotot.

Viranomaisnäkökulmasta tarkasteltuna OP Ryhmän likviditeettireservi koostuu maksuvalmiusvaatimusta koskevan säännösten kriteerit täyttävästä likviditeettireservistä (LCR-reservi).

Ryhmän keskuspankki vastaa sijoitussuunnitelman laatimisesta vähintään vuosittain. Siihen sisältyvät keskuspankin hallussa olevat likviditeettireservin joukkolainasijoitukset. OP Yrityspankin hallitus hyväksyy suunnitelman. Sijoitussuunnitelma noudattaa OP Ryhmän riskinoton periaatteissa (RAS) sekä riskipolitiikassa asetettuja rajoitteita ja tavoitteita markkinariskille, luottoriskille ja maksuvalmiusriskille. Sijoitussuunnitelmassa luodaan soveltuvilta osin puitteet saamistodistusten likvidiyden testaukselle.

Sijoituksia hajautetaan sekä sisäisen riskinottohalukkuuden että ulkoisen sääntelyn vaatimukset huomioiden muun muassa tuotteittain, vastapuolittain ja maittain.

Vakuuksien hallinta ja varojen sitoutuneisuus

Vakuuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä OP Ryhmän varoja, joita käytetään vakuutena likviditeettitarpeista suoriutumiseen joko normaali- tai stressitilanteessa. Ryhmän keskuspankki seuraa keskitetysti vakuuksia ja vastaa vakuuksien käytöstä ja niiden siirrosta.

Suurin taseen sitoutuneisuutta aiheuttava erä on OP-Asuntoluottopankki Oyj:n vakuudellisten joukkolainojen vakuutena olevat asuntoluotot. Tämän lisäksi sitoutuneisuutta aiheuttavat pääasiassa keskuspankkioperaatiot ja johdannaisliiketoiminta. Likviditeettitarpeisiin varautumisen näkökulmasta varojen sitoutuneisuutta rajoitetaan määrällisellä limiitillä riskipolitiikassa.

Likviditeettipotentialin kasvattamiseksi on oleellista tunnistaa taseen saatavien kelpoisuus rahoituksen vakuutena ja kehittää valmiuksia saatavien käyttämiseksi rahoituksen vakuutena.

Likviditeetin turvaaminen stressitilanteissa

OP Ryhmän likviditeetin varautumissuunnitelmalla luodaan viitekehys, jolla turvataan ryhmän kyky selvitä maksuvelvoitteistaan myös maksuvalmiuskriisin aikana. Suunnitelma luo selkeät operatiiviset ohjeet ja toimintamallitlikviditeettiriskin vähentämiseksi: ne tukevat lisääntyneen likviditeettiriskin havaitsemista ja ohjaavat oikea-aikaisiin ja oikein mitoitettuihin toimenpiteisiin tilanteessa, jossa kriisin uhka on kasvanut. Varautumissuunnitelma määrittelee kullekin maksuvalmiuden valmiustasolle ohjaus- ja seurantamenettelyt, jotka tiukentuvat valmiustason noustessa. Keskusyhteisön toimiva johto hyväksyy likviditeetin varautumissuunnitelman.

Lisäksi OP Ryhmän elvytysuunnitelma sisältää likviditeetin hallinnan elvytystoimet.

Likviditeettiriskien raportointi

Keskusyhteisön johdolle raportoidaan likviditeettiriskeistä säännöllisesti, ja maksuvalmiustilanteen valmiustason noston myötä siirrytään tarvittaessa viikoittaiseen tai päivittäiseen tilanneraportointiin. OP Ryhmän yritykset raportoivat likviditeettiriskistä hallituksille säännöllisesti. OP Ryhmän riskianalyyssissä riskienhallinta raportoi neljännesvuosittain keskusyhteisön hallituksen riskivaliokunnalle likviditeettiriskeistä.

Likviditeetin hallinta ja ohjaus yhteenliittymässä

Likviditeettisääntelyä ei sellaisenaan sovelleta yhteenliittymän yrityksiin, vaan EKP:n luvalla keskusyhteisö voi myöntää jäsenpankeilleen luvan poiketa likviditeettisääntelystä. OP Osuuskunta osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä on myöntänyt jäsenluottolaitoksilleen talletuspankkien yhteenliittymälain mukaisen poikkeusluvan, johon nojaten jäsenluottolaitoksiin ei sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen kuudennessa osassa mainittuja luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Asetuksen mukaista maksuvalmiutta valvotaan ja raportoidaan osuuspankkien yhteenliittymän tasolla. Poikkeusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että keskusyhteisö antaa ohjeet yhteenliittymän yrityksille maksuvalmiuden turvaamiseksi tarvittavasta riskienhallinnasta ja muista laadullisista vaatimuksista ja valvoo näiden ohjeiden noudattamista.

Keskusyhteisön toimiva johto vastaa OP Ryhmän keskitetystä likviditeettiriskin hallinnan järjestämisestä likviditeettistrategian linjausten mukaisesti. Sen on huolehdittava, että yhteenliittymän likviditeetin hallinta ja sen valvonta ovat jatkuvasti sopusoinnussa liiketoiminnan laajuuden ja laadun kanssa sekä täyttävät sääntelyn vaatimukset. Otto- ja antolainauksen myynnin ohjauksessa johto kiinnittää huomiota kasvu- ja kannattavuustavoitteiden lisäksi tuotteiden likviditeettiominaisuuksiin. Asiakaspalveluun liittyvän tuotekehityksen avulla on pyrittävä myös siihen, että likviditeetti- ja rahoitusrakenteen riskejä saadaan vähennettyä.

OP Ryhmän keskuspankkina toimiva OP Yrityspankki Oyj turvaa niin koko ryhmän kuin kunkin osuuspankin tai muun ryhmään kuuluvan yrityksen maksuvalmiuden. OP Ryhmän keskuspankin Suomen Pankissa olevalle sekkitilille kerätään ryhmän yhteisöjen likviditeetti. Näin ollen koko ryhmän maksuvalmiusasema hoidetaan aina keskitetysti sekkitilin kautta. OP Ryhmän keskuspankki vastaa ryhmän tukkuvarainhankinnasta, hallitsee ryhmän lyhytaikaista likviditeettiä ja ylläpitää maksuvalmiusreserviä, hoitaa keskitetysti ryhmän vähimmäisvarantovelvoitteen sekä vastaa päivänsisäisen likviditeettiriskin hallinnasta. OP Ryhmän keskuspankki huolehtii myös siitä, että likviditeetin hallinta ja vähimmäisvarantovelvoitteen täyttäminen vastaa kunkin sijaintivaltion sääntelyvaatimuksia. OP Yrityspankki hoitaa keskitetysti ryhmän vieraan pääoman ehtoisen ja oman pääoman ehtoisen tukkuvarainhankinnan, ja OP-Asuntoluottopankki Oyj asuntolainavakuudellisen tukkuvarainhankinnan. Markkinaehtoisen rahoituksen keskinäisen vastuun piirissä olevat yhtiöt hakevat ryhmän keskuspankista ja muut yhtiöt OP Yrityspankin pankkiliiketoiminnalta.

Hallituksen tai sen valtuuttaman toimielimen päätöksellä keskuspankki voi hyödyntää normaalitilanteessa koko OP Ryhmässä olevia vakuuksia. Raha- ja pääomamarkkinoiden häiriöistä tai muista syistä johtuvassa vakavassa maksuvalmiuskriisissä tai siihen varautumisessa keskusyhteisön hallitus voi pääjohtajan esityksestä velvoittaa

yhteenliittymän jäsenpankit asettamaan luottokantaansa OP-Asuntoluottopankki Oyj:n liikkeeseen laskeman katetun joukkovelkakirjalainan vakuudeksi väliluoton kautta. Tarvittavien luottojen määrä pohjautuu ryhmätasoiseen tarpeeseen ja se määritellään pankkikohtaisesti. Päätös voidaan panna toimeen keskusyhteisön hallituksen tai sen valtuuttaman toimielimen päätöksellä. Jäsenpankit sitoutuvat toteuttamaan päätökseen liittyvät toimenpiteet välittömästi.

Osuuspankkien antolainauksen ensisijaiset rahoituslähteet ovat oma pääoma, talletusvarainhankinta ja väliluottorahoitus OP-Asuntoluottopankilta.

Likviditeettiriskin kustannusten allokointi yhteenliittymässä

Tukkuvarainhankinnan ja likviditeettireservin ylläpidon kustannukset jaetaan jäsenpankeille OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymien periaatteiden pohjalta. Maksuvalmiuden ylläpidosta aiheutuvat kustannukset allokoidaan maksuvalmiustalletuksen kautta ja tukkuvarainhankinnan kustannukset OP-luottojen/-talletusten pohjakoron päälle lisättävällä marginaalilla tai jollakin muulla menettelyllä.

Markkinariskit

Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan strategia

Rahoitustaseen korkoriski syntyy asiakastransaktioiden lopputulemana ja riskin suuruuteen vaikuttaa asiakkaiden luottojen ja talletusten kehitys. Rahoitustaseen korkoriski on määritelty OP Ryhmän merkittäväksi riskiksi.

Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan yleiset periaatteet ovat seuraavat:

- Toimiva johto vastaa OP Ryhmän pankkitoiminnan rahoitustaseen korkoriskien hallinnan järjestämisestä korkoriskin hallinnan strategian linjausten mukaisesti siten, että käytännöt ovat perusteltuja, vankkoja ja dokumentoituja. Menettelyillä on varmistettava, että rahoitustaseen korkoriskin realisaatio pysyy ryhmätasolla ja pankeittain asetetuissa rajoissa ja että sääntelymukaisuus toteutuu rahoitustaseen korkoriskin hallinnan (IRRBB) osalta.
- Rahoitustaseen korkoriskilimiiteillä korkoriskin suuruus asetetaan kunkin jäsenpankin riskinkantokyvyn puitteisiin ottaen huomioon kunkin pankin talletusvarainhankinnan rakenne. Näin on oltava varsinkin silloin, kun korkokatetta pyritään lisäämään hyödyntämällä pitkän ja lyhyen koron välistä korkoeroa.
- Yhteenliittymän jäsenpankit hallinnoivat rahoitustaseensa korkoriskiä riskipolitiikan linjausten ja rajausten, keskusyhteisön antaman muun ohjeistuksen ja tavoiteasetannan sekä tili-, talletus- ja luottoehtojen määrittämissä puitteissa. Jäsenpankkien on ymmärrettävä korkoliikkeiden ja asiakaskäyttäytymisen vaikutukset korkokatteeseen ja niillä on oltava riittävä osaaminen johdannaisten käytöstä, jotta ne voivat hallita korkoriskiään ryhmän keskuspankin tarjoamilla tuotteilla. Jäsenpankit laativat vuosisuunnittelun yhteydessä tasehallintasuunnitelman, joka sisältää myös rahoitustaseen korkoriskin hallintasuunnitelman.
- Rahoitustaseen korkoriskiä seurataan kokonaisuutena OP Ryhmän keskuspankin toimesta ja pankkitoiminnan tasehallintatoimikunta voi antaa jäsenpankeille suosituksia korkoriskin hallintaan. Suositukset voivat olla myös sitovia.
- Keskusyhteisön on varmistettava korkoriskinsiirron liiketoiminnan luonnetta vastaava kuvautuminen ryhmän ja sen keskeisten yritysten tilinpäätöksiin keskitetyllä suojauslaskennalla.
- Korkotuloriskimittarilla arvioidaan korkokatteen muutosta ja nykyarvoriskimittarilla taseen ja taseen ulkopuolisiin erien arvomuutoksia koko sopimusten oletetuille juoksuajoille. Korkojen kehityksen osalta on arvioitava sekä korkojen yleisen tason että korkokäyrän muodon muutosten vaikutusta korkokatteeseen ja tase-erien nykyarvoon.
- Varoihin ja velkoihin sisältyvät optionaalisuudet on otettava korkoriskiä mitattaessa huomioon niin, että niiden vaikutus näkyy tulevissa kassavirroissa. Mallien toimivuus varmistetaan malliriskien hallinnan periaatteiden mukaisesti.
- Korkoriskiä mitattaessa oman pääoman erät – osakepääoma, osuuspääoma ja kertyneet voittovarot – ovat korottomia velkaeria ja ne asetetaan aikajanelle niiden päätetyn aikarakenteen mukaisesti. Omiin varoihin luettavat

pääomalainat käsitellään riskilaskennassa niiden sopimusehtojen mukaisesti ja tuotto-osuuksien osalta kassavirtojen määrittelyssä lähtökohtana on pidettävä kulloistakin asiakaslupausta.

- Korkoriskin stressitestejä on suoritettava säännöllisesti. Tällöin testataan erityisesti asiakaskäytöksen muutosta suhteessa siihen, miten luotot, talletukset ja tuotto-osuudet ovat historiassaan käyttäytyneet portfoliona. Lisäksi on testattava muidenkin keskeisten toimintaoletuksien muutoksia kuten viitekorkojen nollalattian poistumista tai ilmasto- tai biodiversiteettiliitännäisten riskitekijöiden mahdollisia vaikutuksia korkoriskiin.
- OP Ryhmän uusien tuotteiden, palvelujen, toimintamallien, prosessien ja järjestelmien riskiarviointimenettelyllä on varmistettava, että korkoriskin hallinnan vaatimukset ovat asianmukaisesti kuvattu ja otettu huomioon asiakasliiketoimintaa kehitettäessä.
- Rahoitustaseen korkoriskille varataan taloudellista pääomaa.

Tasepankkitoiminnan muiden markkinariskien hallinta

Pankkitoiminta taseen kautta -ansaintalogiikan muut markkinariskit syntyvät lähinnä OP Ryhmän likviditeettireservin hoidosta sekä OP Yrityspankin joukkovelkakirjalainasalkusta.

OP Yrityspankin keskuspankkitoiminto hallinnoi OP Ryhmän pankkitoiminnan likviditeettireserviä. Sääntelyn mukainen maksuvalmiusvaatimus (LCR) määrittää reunaehdot likviditeettireservin koolle ja allokaatiolle. Likviditeettireserviin kuuluu keskuspankkitalletuksen ohella likviditeettireservisalkku, johon kuuluvien erien on täytettävä sääntelyn luottokelpoisuus- ja likvidiysvaateet. Tämän vuoksi salkku sisältää arvopapereita, joista luottotappioiden realisoituminen on erittäin epätodennäköistä. Nämä arvopaperit ovat useimmiten kiinteäkorkoisia eli niiden arvo elää markkinakorkojen ja luottomarginaalien liikkeiden myötä.

Likviditeettireservisalkkua seurataan ja hallinnoidaan markkinariskin hallinnan keinoin:

- Pankkitoiminnan riskipolitiikka määrittelee riskien mittaamenetelmät ja riskinoton limiitit ja muut rajoitteet.
- Sijoitussalkulle laaditaan sijoitussuunnitelma, jossa kuvataan liiketoimintamallit, sijoitustoiminnan tavoitteet ja salkunhoidossa noudatettavat periaatteet. OP Yrityspankin hallitus hyväksyy sijoitussuunnitelman.
- Salkun riittävä hajautus varmistetaan liikkeeseenlaskijakohtaisilla rajoituksilla.

Lisäksi OP Yrityspankki sijoittaa yritysten joukkolainoihin. Yrityspankin joukkovelkakirjalainasalkku on OP Yrityspankin kannalta luottojen myöntämistä vastaavaa liiketoimintaa.

OP Yrityspankin joukkovelkakirjasalkkua seurataan ja hallinnoidaan seuraavin keinoin:

- Pankkitoiminnan riskipolitiikka määrittelee riskin mittaamenetelmät, riskinoton limiitit ja muut rajoitteet.
- Salkulle laaditaan sijoitussuunnitelma, jossa kuvataan sijoitustoiminnan tavoitteet ja salkunhoidossa noudatettavat periaatteet.
- Salkun sijoituspäätöksissä noudatetaan OP Yrityspankin vastuullisuusperiaatteita.

Pankkitoiminnan osake- ja kiinteistöriskiä hallitaan ensisijaisesti ohjeistuksella, jossa riskinotto on tarkkaan rajattua. Kiinteistöriski muodostuu lähinnä osuuspankkien omassa käytössä olevista kiinteistöistä. Pankkitoiminnan nykyisiin liiketoimintamalleihin ei kuulu osake- tai kiinteistöriskin kasvattaminen.

Mikäli osuuspankin asiakasliiketoiminnassa syntyy likviditeettilyijäämää, se ohjataan OP Ryhmän keskuspankin tarjoamiin sijoitustuotteisiin tukemaan koko OP Ryhmän perustehtävän toteutusta. Osuuspankkien perustehtävään ei kuulu sijoitustoiminta. Osuuspankit voivat yhteisöllisessä roolissa sijoittaa toimialueellaan paikallisiin pääomasijoitusrahastoihin. Sijoituksillaan pankit tukevat osuustoiminnallisten arvojensa mukaisesti alueensa menestystä ja alueensa sekä pankin asiakkaiden taloudellista toimeleaisuutta.

Markets-toiminnan riskienhallinta

OP Ryhmän kaupankäynti pääomamarkkinatuotteilla on keskitetty OP Yrityspankin Markets-toiminnalle. Otettuja riskejä ovat markkinariskeistä korkoriski eri valuutoissa, valuuttariski, optioiden volatiliiteettiriski, luottomarginaaliriski sekä

luottoriskeistä vastapuoli- ja liikkeeseenlaskijariski. Strukturoitujen sijoitustuotteiden takaisinostoista syntyy myös jonkin verran osakeriskiä. Marketsin riskiasemia hallitaan käymällä aktiivista kauppaa markkinoilla. Marketsin riskin ja tuloksen seuranta on päivittäistä. Lisäksi Marketsin riskeistä raportoidaan hallituksen riskivaliokunnalle ja toimivalle johdolle osana OP Ryhmän riskianalyysejä.

Markets-toiminta altistuu sekä maksuvalmiuteen että markkinalikviditeettiin liittyville likviditeettiriskeille. Maksuvalmiuteen liittyvä riski johtuu vakuudellisten johdannaissopimusten markkina-arvoriippuvaisista vakuusvaateista ja sitä hallitaan osana muuta keskuspankin likviditeetin hallintaa. Joidenkin markkinoiden ja tuotteiden alhainen markkinalikviditeetti, yleinen markkinalikviditeetin heikkeneminen tai keskusvastapuolen tekninen toimintahäiriö voi aiheuttaa sen, ettei tarvittavaa transaktioita voida toteuttaa oletettuun hintaan tai valitun suojastrategian noudattaminen ei ole mahdollista. Markkinoiden likviditeetin liittyvien riskien osalta on huolehdittava, että asiakkaita on informoitu mahdollisista poikkeavien markkinatilanteiden seurauksista jo ennakoivasti. Lisäksi asiakasliiketoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi on luotava valmius käyttää tarvittaessa vaihtoehtoisia keskusvastapuolta.

Marketsin markkinariskejä riskejä mitataan expected shortfall -mittareilla sekä erilaisilla tuote- ja positiokohtaisilla herkkyys- ja nimellisarvomitareilla. Toiminnan kannalta merkityksellisten markkinaliikkeiden vaikutuksia arvioidaan stressitestauksella, jotta ymmärretään harvinaisten ja vaikutukseltaan suurten markkinamuutosten riskit. Marketsin markkinariskeille lasketaan taloudellinen pääomatarve. Riskipoliittika asettaa liiketoimintamalleille limiitit ja rajaukset. Riskipoliittika laaditaan niin, että riskit ovat näkyvissä liiketoimintamalleittain ja että liiketoimintamallien ulkopuolinen riskinotto on tarkkaan rajattua.

Johdannaissopimusten solmimisesta aiheutuu vastapuoliriskiä, jota rajoitetaan asiakaskohtaisilla limiiteillä. Limiiteistä päätetään OP Yrityspankin luottopäätösten prosessissa huomioiden OP Yrityspankin vastuullisuusperiaatteet. Johdannaisten vastapuoliriski sisältyy luottoriskin taloudelliseen pääomatarpeeseen. Riskin huomioimiseksi johdannaisten arvostuksia korjataan luottoriskin arvostusoikeuksella (CVA ja DVA). Arvostusoikeuden suuruuteen vaikuttaa johdannaisten luottoriskin arvostus, korkotaso, valuuttakurssit, korko-optioiden volatilitteetti ja luottoriskin markkinahinta. Luottoriskin arvostusoikeuden korkotason vaihtelusta johtuvaa heiluntaa vähennetään tekemällä johdannaissopimuksia.

Joukkovelkakirjojen ja rahamarkkinapapereiden omistuksesta aiheutuu liikkeeseenlaskijariskiä, jota rajoitetaan liikkeeseenlaskijakohtaisilla limiiteillä tai Markets-toiminnan täydentävien limiittien allokaatiolimiiteillä.

Varainhoito-liiketoimintamallin riskienhallinta

Varainhoito-ansaintalogiikan tärkeimmät riskit ovat toiminnan järjestämiseen liittyvät operatiiviset riskit ja compliance-riskit. Näitä riskejä hallitaan OP Ryhmän operatiivisten riskien ja compliance-riskien hallinnan viitekehyksen ja sen menettelytapojen mukaisesti. Varainhoidon tuotteiden myyntiin kohdistuu yksityiskohtaista sääntelyä, jolla pyritään varmistamaan, että asiakas ymmärtää sijoituspäätöksensä riskit, kustannukset sekä ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset. Sijoitustuotteiden myyntiin liittyy maineriski. Markkinakehityksen vaikutus hallinnoitaviin varoihin altistaa liiketoiminnan ansainnan markkinariskeille. Varainhoito-ansaintalogiikalle varataan taloudellista pääomaa osana operatiiviset riskit -riskilajia. Lisäksi taloudellista pääomaa varataan tulevan liiketoiminnan riskeihin eli esimerkiksi kilpailutilanteen ja asiakaskäyttäytymisen odottamattomiin muutoksiin.

Varainhoidon liiketoiminnassa alhainen likviditeetti voi olla sijoituskohteen ominaisuus (esimerkiksi kiinteistöt) tai likviditeetti voi heikentyä poikkeuksellisissa markkinatilanteissa, jolloin esimerkiksi tietyillä arvopapereilla ei käydä aktiivisesti kauppaa tai niiden osto- ja myyntikurssien välinen ero on suuri. Likviditeettiriski voi myös ilmetä ennalta arvaamattoman asiakaskäyttäytymisen takia etenkin turbulenssissa markkinaympäristössä esimerkiksi sijoitusrahaston tavanomaista suurempina lunastuspyyntöinä. Tämä voi johtaa rahaston tilanteeseen, jossa se ei kykene suoriutumaan lunastuksista. Varainhoitoliiketoimintaan liittyvää likviditeettiriskejä on hallittava etukäteen kertomalla markkinointimateriaaleissa asiakkaille sijoituskohteeseen liittyvistä likvidisyysriskeistä. OP Rahastojen likviditeettitilannetta tulee arvioida stressitesteillä. Ongelmatilanteissa likviditeettiriskejä hallitaan viivästyttämällä ja keskeyttämällä lunastuksia, perimällä lunastuspalkkioita tai muuttamalla hinnoittelua sekä mahdollisesti käteisallokaation lisäämisellä.

Varmistamalla, että tuotetarjoama vastaa asiakaskysyntää ja -tarpeita voidaan parantaa asiakaspysyvyyttä tilanteessa, jossa asiakas haluaa vaihtaa tai hajauttaa sijoituskohteita.

1.1.3.3. Vakuutustoiminnan riskit

Henkivakuutusriskit

Henkivakuutustuotteiden (sekä sijoitussopimukset että vakuutussopimukset) sisältämät biometriset riskit johtuvat siitä, että pääosin kuolemantapausten perusteella korvauksia maksetaan enemmän kuin on ennakoitu tai eläkkeitä maksetaan ennakoitua pidempään. Kuolevuus ja jäljellä olevan eliniän odote vaikuttavat henkivakuutusyhtiön riskiasemaan kuolemanvaravakuutuksissa ja eläkevakuutuksissa. Varsinkin etuusperusteisessa ryhmäeläkevakuutuksessa ja muissa elinikäisiä eläkevakuutuksia sisältävissä kannoissa pitkäikäisyysriski on suuri, sillä nämä sopimukset eivät sisällä merkittävästi riskiasemaltaan vastakkaista kuolevuusriskiä.

Vakuutuksenottajien asiakaskäyttötymisestä syntyy raukeamisriski. Vakuutuksenottajalla on oikeus lopettaa vakuutusmaksujen maksaminen, lopettaa sopimus ennaikaisesti tai muuttaa sopimusta sopimukseen sisältyvän option perusteella siten, että muutetussa sopimuksessa yhtiöllä on aiempaa suurempi riski. Yksi esimerkki edellä mainituista optioista on asiakkaan oikeus vaihtaa varojensa tuotto sijoitussidonnaisesta laskuperustekorkoiseksi, mikä kasvattaa korkokuluja. Toinen esimerkki on eläkkeen lykkääminen, mikä kasvattaa sekä pitkäikäisyysriskiä että raukeamisriskiä. Asiakaskäyttötymiseen liittyvälle raukeamisriskille alttiita ovat erityisesti säästövakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset, joissa asiakkaalla on takaisinosto-oikeus, sekä riskivakuutukset, jotka vakuutuksenottaja voi päättää milloin vain niin halutessaan. Eläkevakuutuksissa takaisinosto on mahdollinen vain poikkeustapauksissa.

Kustannusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa toteutuvat vakuutussopimusten hallinnoinnin, hoidon ja korvaustoiminnan kustannukset eroavat hinnoittelussa arvioiduista kustannuksista. Vakuutusten ennaikainen raukeaminen voi myös vaarantaa vakuutusten hinnoittelussa käytettyjen kustannusoletusten pitävyyden ja siten myötävaikuttaa kustannusriskin toteutumiseen.

Henkivakuutusriskien edellyttämää pääomien tarvetta arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR) ja taloudellisella pääomatarpeella. Arviota täydennetään stressitesteillä.

Henkivakuutuksen vakuutusriskejä hallitaan huolellisella riskinvalinnalla ja hinnoittelulla sekä varmistamalla vakuutussopimusvelan arvostuksen oikea taso. Asiakas- ja riskinvalintalinjaukset kuvataan säännöllisesti päivitettävässä asiakas- ja riskivalintaohjeessa.

Kuolevuuteen ja pitkäikäisyyteen liittyvät riskit hinnoitellaan vakuutuksen myöntämishetken olosuhteiden ja tilanteen perusteella turvaavasti. Yhtiöllä on hyvin vähäiset oikeudet muuttaa näiden pitkäaikaisten sopimusten hintoja. Tästä syystä riski hinnoitteluperusteiden mahdollisesta muuttumisesta myöhemmin jää vakuutusyhtiön kannettavaksi siten, että uusmyynnin maksuja korotetaan ja yhtiö kirjaa myydylle kannalle vakuutussopimusvelan täydennyksen. Riskiasemaltaan vastakkaisten vakuutusten tarjoaminen vähentää koko vakuutuskannan nettoriskiä.

Asiakaskäyttötymiseen liittyvää ennaikaista raukeamisriskiä ja riskiä asiakkaan optiosta vaihtaa varojensa tuottoa takuukorkoiseksi hallitaan kilpailukykyisellä tuotevalikoimalla, sopivilla tuoterakenteilla sekä kannusteilla ja sanktioilla sopimusehdoissa.

Kustannusriskiä hallitaan riittävällä kulukurilla sekä turvaavalla hinnoittelulla. Hinnoittelussa tehtyjen oletusten toteutumista seurataan jatkuvasti ja tarvittaessa uusmyynnin maksuja korotetaan. Lisäksi vakuutussopimusvelan arvostuksessa käytetyt oletukset arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti.

Riskiä rajoitetaan myös jälleenvakuutuksella, jonka taso määritetään OP-Henkivakuutuksen hallituksen hyväksymissä jälleenvakuutusperiaatteissa. Jälleenvakuutusperiaatteissa asetetaan rajat enimmäisomapidätykselle sekä katastrofisuojan kapasiteetille.

OP-Henkivakuutuksen vakuutusriskien osalta suurimpia riskikeskittymiä ovat erityisesti samaan jälleenvakuutus sopimukseen liittyvät yksittäiseen vastapuoleen kohdistuvat riskit. Jälleenvakuutusperiaatteet rajoittavat myös jälleenvakuutuksen vastapuoliriskin ottovaltuuksia, sillä dokumentissa asetetaan limiitit vastapuolen luottoluokituksen ja jälleenvakuutuksen sopimustyyppin (sopimusliike, fakultatiivinen) perusteella.

Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutus sopimusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta ja vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista. Aktuaaritoiminto antaa vuosittain yhtiön hallitukselle lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä sekä raportin aktuaaritoiminnon suorittamista tehtävistä. Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomatarvetta limitoidaan suhteessa OP Ryhmän sisäiseen pääomaan. Vakuutusriskien määrää ohjaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

Vahinkovakuutusriskit

Merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutus suojan hankkimiseen ja vastuuvelan riittävyteen. Vahinkovakuutuksessa vastuuvelkariski liittyy erityisesti sellaisiin vakuutuslajeihin, joissa vahingot selviävät hitaasti. Biometrisiä riskejä muodostuu myös vahinkovakuutusyhtiöiden sellaisten vahinkovakuutusten myöntämisestä, joissa vakuutustapahtuman seurauksena maksetaan jatkuvaa eläkettä aiheuttaen pitkäikäisyysriskiä. Myös inflaation kehitys voi aiheuttaa vakuutusriskin toteutumista korvausinflaation kautta.

Vahinkoriskejä hallitaan huolellisella riskinvalinnalla ja hinnoittelulla ja varausriskejä varmistamalla vakuutus sopimusvelan arvostuksen oikea taso.

Vakuutusten hinnoittelu perustuu riskivastaavuuteen, jolla tarkoitetaan sitä, että vakuutuksen riskimaksu vastaa vähintään vakuutuksesta aiheutuvia korvauskustannuksia. Vakuutusmaksu sisältää myös komponentit toimintakuluille ja pääoman kustannukselle.

Vastuuvalinnan perusteet (asiakasvalinta ja sen kriteerit sekä lajikohtaiset päätöksentekorajat) määritellään vuosittain päivitettävässä riskipolitiikassa sekä sitä täydentävässä ohjeistuksissa. Dokumentit määrittävät päätöksentekovaltuudet porrastetusti vakuutusriskin suuruuden mukaan sekä vakuutuslajeittain riskit, joita merkitään vain rajoitetusti ja Pohjola Vakuutuksen johtoryhmän tai yhtiön Hinnoittelun ja vastuunvalinnan johtoryhmän harkinnalla.

Vahinkovakuutuksen vakuutuskaudet ovat pääsääntöisesti vuosivakuutuksia tai sitä lyhyempiä, ja vakuutusriskitason muutokset pystytään useimmiten siirtämään vakuutuksen hintoihin nopeasti. Sellaisten pitkäkestoisten vakuutuslajien osalta, joissa riskien keskinäinen riippumattomuus ei ehkä toteudu, riskiä hallitaan asettamalla vuosittaiset merkitsemislimiitit.

Pohjola Vakuutuksessa vakuutusriskin keskittymiä ovat erityisesti maantieteelliset riskikeskittymät tai samaan riskiin kuuluvat useista kohteista muodostuvat kokonaisuudet. Näiden lisäksi yhtiön riskikeskittymiä ovat myrskyriskin osalta Suomessa vakuutettu omaisuus.

Riskiä rajoitetaan myös jälleenvakuutuksella, jonka taso määritetään hallitusten hyväksymissä jälleenvakuutusperiaatteissa. Jälleenvakuutus toteutetaan pääosin riski- (vakuutettu kohde) ja vahinkotapahtumakohtaisin jälleenvakuutus suojin. Mahdolliset aukot jälleenvakuutusturvassa estetään huolellisella UW-ohjeistuksella. Jälleenvakuutusten saatavuuden muodostamaa riskiä valvotaan tiiviisti. Vakuutuslajista riippumatta suuret yksittäiset riskit, kuten luonnonkatastrofien tai ihmisen toiminnan mahdollisesti aiheuttamat vahinkokumulaatiot, jälleenvakuutetaan.

Jälleenvakuutusperiaatteissa asetetaan rajat enimmäisomapidätykselle sekä katastrofisuojaan kapasiteetille. Jälleenvakuutusperiaatteet rajoittavat myös jälleenvakuutuksen vastapuoliriskin ottovaltuuksia, sillä dokumentissa asetetaan limiitit vastapuolen luottoluokituksen ja jälleenvakuutuksen sopimustyyppin (sopimusliike, fakultatiivinen, fronting) perusteella. Paikalliset riskikeskittymät otetaan huomioon omaisuus- ja keskeytysriskien EML-arvioissa (Estimated Maximum Loss, suurin todennäköinen vahinko) ja jälleenvakuutus suojaan sisältyvässä EML-murtumasuojassa.

Jälleenvakuutusperiaatteita täydentää Hinnoittelun ja vastuunvalinnan johtoryhmän hyväksymä Jälleenvakuutusperiaatteiden soveltamisohje -dokumentti, jossa selkiytetään jälleenvakuutukseen liittyviä tehtäviä ja niiden vastuunjako.

Vakuutusvelan määrä arvioidaan turvaavasti niin, että se riittää vakuutusveloista aiheutuvien veloitteiden suorittamiseen. Riippumatta vastuunvelan laskentakehikosta (FAS, IFRS 17, Solvency II) tulee parhaan arvion mukaisen vastuunvelan päälle lisätä riskikomponentti vastuunvelan epävarmuuden seurauksena. Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta ja vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista. Aktuaaritoimi antaa vuosittain yhtiön hallitukselle lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä sekä aktuaaritoiminnon suorittamista tehtävistä. Vahinkovakuutusriskejä arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR) ja taloudellisella pääomatarpeella. Arviota täydennetään stressitesteillä. Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomatarvetta limitoidaan suhteessa ryhmän sisäiseen pääomaan. Vakuutusriskien määrää rajoittaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

Markkina- ja vastapuoliriskien hallinta henki- ja vahinkovakuutustoiminnassa

Rakenteellisen korkoriskin ja sijoitustoiminnan muiden riskien hallinta

Henki- ja vahinkovakuutuksen markkinariskien hallinta kattaa koko taseen markkinariskit, mikä käsittää vakuutusvelan, sijoitukset ja johdannaiset. Sijoitustoiminnan tarkoitus on asiakastuoton varmistaminen, vakuutusvelan katteena toimiminen ja katteen tuottava sijoittaminen. Sijoitustoiminnassa otetaan huomioon muun muassa vakuutusvelan kassavirtarakenteesta syntyvä rakenteellinen korkoriski sekä vakuutusvelan asettamat muut vaatimukset sijoitusomaisuudelle ja sen likviditeetille. Tätä varten yhtiöiden on vakuutus- ja omaisuusluokkalajeittain eriteltävä tulevaisuuden kassavirrat, niihin liittyvät epävarmuudet ja syyt epävarmuuksien taustalla. Lisäksi yhtiöiden on määriteltävä ja perusteltava sijoitussuunnitelmassa, millä sijoitusinstrumenteilla mikäkin osa vakuutusvelasta katetaan ja paljonko sallitaan poikkeamia sijoitussalkun ja vakuutusvelan kassavirtojen duraation, korkoherkkyyden ja muiden relevanttien tunnuslukujen välille. Myös kohtuusperiaatteen soveltaminen henkivakuutuksessa vaikuttaa sijoitustoiminnan tavoitteisiin ja riskinoton määrään.

Rakenteellisen korkoriskin eli korkotaseen riskin tarkastelu alkaa siitä, miten hyvin korkosijoitusten ja vakuutusvastuiden kassavirrat on sovitettu toisiinsa (ALM, Asset and Liability Management). Korkojen muutoksella on vaikutus sekä vakuutusvelojen että sijoitusten ja vastuunvelojen korkoriskiä suojaavien johdannaisten arvoon. Yhtiöiden korkotaseiden markkinariskejä hallitaan sijoitussuunnitelmien mukaisesti sijoitusallokaatiovalinnoilla ja vakuutusvelan korkosuojauksella tuotto-odotukset huomioon ottaen.

Solvenssi II -kehikossa ja taloudellisen pääomatarpeen mallissa vakuutusvelan diskonttokäyrään sisältyvä volatiliiteettikorjaus, mikä altistaa korkotaseen myös luottomarginaaliriskille. Korkotaseen luottomarginaaliriskin tason kannalta oleellista on varojen ja velkojen riskiprofiilien yhdenmukaisuus. Yhtiön korkosijoitusten ja volatiliiteettikorjaussalkun poikkeamat voivat olla maajakaumaan, yrityslainojen sektoreihin, luottoluokituksiin ja maturiteetteihin liittyviä. Korkosijoitukseen liittyy riski luottotappiosta ja sijoituskohteen luottoluokituksen heikentymisestä, mitä hallitaan riittävällä hajautuksella.

Markkinariskien suuruutta mitataan ja rajataan Value at Risk -mittarilla ja erilaisin herkkyysmittarein sekä taloudellisen pääomatarpeen ja vakavaraisuuspääomavaateen (SCR) määrällä. Arviota täydennetään stressitesteillä. Omaisuuslajiallokaatiojakaumaa tarkastelemalla arvioidaan vakuutusyhtiöiden riskikeskittymiä omaisuusluokatasolla.

Markkinariskejä rajoitetaan riskilimiiteillä, jotka asetetaan hallituksen vahvistamissa ansaintalogiikkakohtaisissa riskipolitiikoissa ja sijoituspolitiikoissa. Riskipolitiikoissa asetetaan markkinariskeille limiitit, jotka määritellään OP Ryhmän riskinoton periaatteiden limiittien pohjalta. Yhtiöiden sijoituspolitiikoissa asetetaan tavoitteet vastuunvelan korkosuojaukselle. Omaisuusluokkarajoitteet asetetaan likvideille ja epälikvideille sijoituksille. Sijoitussalkun luottoriskiä rajoitetaan luottoluokituslimiiteillä. Vakuutusyhtiöiden hallitukset hyväksyvät myös johdannaisten käytön periaatteet. Ryhmän

riskipolitiikan linjausten ja limitoinnin lisäksi sijoitussalkkuja rajaavat myös yhtiöiden hallitusten vahvistamat vastuullisen sijoittamisen periaatteet.

Vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnasta syntyy maariskiä, koska sijoitukset hajautetaan maantieteellisesti. Maariskiä rajoitetaan asettamalla riskin sijaintivaltion (riskimaan) ulkoisesta luottoluokituksesta riippuva enimmäislimiitti, jossa luottoluokituksena käytetään kansainvälisen luokituslaitosten valtiolle antamaa luokitusta. OP Ryhmän maakohtaisista enimmäislimiiteistä allokoidaan erikseen yhtiökohtaiset maalimiitit sekä OP-Henkivakuutukselle että Pohjola Vakuutukselle, millä rajoitetaan yhtiöiden sijoitusten maantieteellisiä keskittymiä. Sijoitusriskien maantieteellistä jakautumista seurataan säännöllisesti.

Vakuutusyhtiöiden vakuutusvelasta ei lähtökohtaisesti aiheudu valuuttariskiä, koska niiden vakuutusvelka on pääsääntöisesti euromääräinen ja OP-Henkivakuutuksen osalta kokonaan euromääräinen. Tästä syystä myös merkittävä osa vakuutusvelan katteena olevista sijoituksista allokoidaan euromääräisiin arvopapereihin tai sijoitusten avoin valuuttariski suojataan.

Vakuutusyhtiöiden vakuutus- ja sijoitustoiminnasta aiheutuu likviditeettiriskiä, johtuen tulevan ja lähtevän kassavirran epätasapainosta, kuten esimerkiksi asiakkaiden vakuutusvelkojen nopean kasvun aiheuttamista maksupalautuksista ja vakuutusmaksutulon laskusta, vahinkomenon äkillisestä kasvusta, suurvahinkojen poikkeuksellisesta määrästä tai jälleenvakuuttajien maksukyvyttömyydestä. Sijoitustoiminnan osalta muutokset markkinaympäristössä voivat aiheuttaa likviditeettitarpeita, kuten esimerkiksi korkotason muutoksien vaikutukset korkojohdannaisten vakuusvaateisiin. Vakuutusvelka arvostetaan likviditeettipreemion huomiolla korkokäyrällä, mikä osittain suojaa yhtiön vakavaraisuutta rahoitusmarkkinoiden likviditeettihäiriöiltä. Jotta varmistettaisiin likviditeettiaseman säilyminen hyvänä sekä epälikvidien sijoitusten määrän pysyminen varovaisella tasolla, analysoidaan likviditeettiasemaa säännöllisesti sekä aktuaaritoimen, riskienhallinnan että sijoitustoiminnan toimesta. Analyysit sisältävät sekä vastuun että sijoitusten kassavirtojen stressausta huomioiden mm. vakuus- ja vakuutusriskeistä syntyvät likviditeettitarpeet. Yhtiön lyhyen aikavälin minimilikviditeettivaadetta limitoidaan.

Vastapuoliriskien hallinta

Jälleenvakuuttajien vastapuoliriskiä hallitaan luottoluokka- ja vastapuolikohtaisilla limiiteillä sijoituspolitiikkojen ja hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusperiaatteiden mukaisesti.

Sijoitussalkun vastapuoliriskiä rajoitetaan limiiteillä, jotka sisältyvät sijoituspolitiikkoihin. Hajautuslimiitit asetetaan sekä suorille sijoituksille että rahastosijoituksille. Vakuutusyhtiöiden sijoitussalkkujen riittävä hajautus varmistetaan liikkeeseenlaskijalimiiteillä, jotka asetetaan vakuutusyhtiöiden sijoituspolitiikoissa. Johdannaisten vastapuoliriskiä rajoitetaan johdannaisvastapuolten luottokelpoisuusluokituksilla. Hallituksen hyväksymässä johdannaisten käytön periaatedokumentaatiassa kuvataan käytettävät johdannaisinstrumentit sekä toimintatavat.

Vastapuoliriskiin varataan pääomia sekä taloudellisen pääomatarpeen mallissa että SCR-laskennassa.

1.1.3.4. Ryhmätasoiset riskit

Operatiiviset riskit

Operatiivinen riski on niin sanottu seuraamusriski, jota aiheutuu kaikesta liiketoiminnasta ja joka voi aiheutua puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, prosesseista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Operatiivinen riski voi ilmetä taloudellisina tappioina tai muina haitallisina seuraamuksina, kuten maineen tai luottamuksen heikkenemisenä tai menetyksenä.

OP Ryhmässä operatiivisiin riskeihin luetaan muun muassa ICT- ja turvallisuusriskit sekä tietopääomaan liittyvät riskit. Lisäksi operatiivisia riskejä ovat compliance- ja malliriskit, jotka on luokiteltu niiden erityispiirteiden vuoksi omiksi merkittäviksi riskilajeikseen.

Operatiivisten riskien hallinnan tavoitteena on varmistaa keskeisten liiketoimintoprosessien ja toimintojen tehokkuus ja laatu sekä niiden jatkuvuus myös poikkeuksellisissa olosuhteissa. Jokaisen OP Ryhmän yrityksen johto on vastuussa operatiivisten riskien hallinnan järjestämisestä edellä mainittujen tavoitteiden mukaisesti liiketoimintojen erityispiirteet huomioiden.

Operatiivisten riskien hallinnalla yritysten johto varmistaa, ettei riskeistä aiheudu ennalta arvaamattomia taloudellisia menetyksiä tai muita haitallisia seuraamuksia. Operatiivisten riskien laadullisen luonteen vuoksi niiltä ei voi koskaan suojautua täysin eikä niiden haitallisia vaikutuksia pystytä kaikissa tapauksissa estämään. Operatiivisten riskien hallinnalla ei myöskään aina pyritä riskin poistamiseen kokonaisuudessaan, vaan riskin hallitsemiseen siten, että riskitaso on riskinottohalun mukainen.

Operatiivisten riskien hallinta perustuu jatkuvalla riskien tunnistamisella ja arvioinnilla. Riskien tunnistamisessa huomioidaan myös liiketoiminnan tulevia ja kehityksessä olevia riskejä, ilmasto- ja ympäristövaikutuksia, ihmisten toiminnan aiheuttamia insider-riskejä, turvallisuuden kohdistuvia uhkia ja ulkoisia vaatimuksia sekä suunnitellaan tarvittavat hallintakeinot riskiperusteisesti. Operatiivisten riskien tunnistamisessa arvioidaan myös riskien taloudelliset sekä muut haitalliset seuraukset kuten maine-vaikutukset. Toimiva johto on vastuussa siitä, että prosesseihin, palveluihin ja tuotteisiin sekä niihin kuuluviin ICT-järjestelmiin liittyvät riskit tunnistetaan ja arvioidaan ja että riskeille toteutetaan tarvittavat kontrollit hyväksyttävän riskitason saavuttamiseksi ja prosessien toimivuuden sekä tehokkuuden varmistamiseksi. Tavoitteena on automatisoida toteutettavat kontrollit.

Toteutuneiden riskitapahtumien ja lähellä piti -tilanteiden sekä toimintaan liittyvien riskien sekä niiden syiden ja vaikutusten jatkuva seuranta on tärkeä osa operatiivisten riskien hallintaa. Operatiivisten riskien stressitestaus ja skenaariot täydentävät operatiivisten riskien hallintaa ja pääomien riittävyyden arviointia.

OP Ryhmässä uudet ja merkittävästi muutettavat tuotteet, palvelut, toimintamallit ja prosessit ja järjestelmät sekä ulkoistukset riskiarvioidaan ennen käyttöönottoa keskusyhteisön riskienhallintatoiminnon hyväksymien menettelytapojen mukaisesti. Riskiarviointimenettelyn toteuttaminen on liiketoiminnan vastuulla. Toisen puolustuslinjan toiminnot voivat eskaloida käyttöönoton päätöksenteon korkeariskisissä, periaatteellisesti tärkeissä ja uusissa riskeissä sisältävissä hankkeissa. OP Ryhmässä tarjotaan asiakkaille vain ryhmätasolla hyväksytyjä tuotteita, palveluja ja liiketoimintamalleja.

Finanssialan keskeisten toimintojen jatkuvuus on välttämätöntä myös yhteiskunnan toimintaa vaarantavissa tilanteissa, minkä vuoksi OP Ryhmän jatkuvuuden hallinnan ensisijaisena tavoitteena on varmistaa yhteiskunnan huoltovarmuuteen kuuluvien toimintojen jatkuvuus myös erilaisissa häiriötilanteissa. Nämä toiminnot ovat merkittäviä myös OP Ryhmän toiminnalle. Jokainen keskeisistä toiminnoista vastaava on vastuussa toimintonsa jatkuvuuden hallinnan riittävyydestä ja ajantasaisuudesta.

OP Ryhmässä operatiivisten riskien hallinnan viitekehys jakautuu taaksepäin katsoviin (esimerkiksi operatiiviset riskitapahtumat), tilannetta arvioiviin ja ennakoiviin menettelytapoihin (riskikartoitukset, jatkuvuuden ja ulkoistusten hallinta, uusien tuotteiden riskiarviointi). Keskusyhteisön riskienhallintatoiminto vastaa OP Ryhmän operatiivisten riskien hallinnan viitekehyksestä, sen ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä antaa tarkemmat ohjeet OP Ryhmässä noudatettavista operatiivisten riskien hallinnan menettelytavoista. Riskienhallintatoiminto ylläpitää OP Ryhmässä käytettävää operatiivisten riskien riskikirjastokokonaisuutta ja katselmoi säännöllisesti sen ajantasaisuuden ja kattavuuden varmistamiseksi.

Määrämuotoisten operatiivisten riskien hallinnan menettelytapojen ja yksittäisten riskien hallintakeinojen ohella OP Ryhmän yhtiöt voivat siirtää toteutuneen operatiivisen riskin vaikutuksia yhtiön ja OP Ryhmän ulkopuolelle vakuuttamalla.

OP Ryhmän turvallisuuden ohjausta, vastuita, valvontaa ja kehittämistä hallitaan OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymillä Yritysturvallisuusperiaatteilla, joka mahdollistaa ryhmätasoisena yhtenäisen turvallisuustyön. Periaatteet ja siitä johdetut ohjeet muodostavat yritysturvallisuuden johtamis- ja hallintamallin.

Turvallisuusriskien hallinnan ja turvallisuustyön tavoitteena on koko organisaation turvallisuuskulttuurin kasvattaminen, tarvittavan turvallisuustason kehittäminen ja ylläpitäminen painottuen ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin sekä tehokkaaseen

uhka- ja häiriötilanteiden hallintaan. Uhkatilanteissa henkilöturvallisuuden varmistaminen on aina ensisijainen tavoite ja omaisuuden sekä tiedon turvaaminen toissijainen.

ICT-riskien hallinnan tavoitteena on varmistaa ICT-infran sekä keskeisiin prosesseihin kuuluvien ja niitä tukevien järjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien turvallisuus, saatavuus ja nopea toipuminen häiriötilanteessa. Jokaisen toiminnon vastuulla on huolehtia edellä mainittujen tavoitteiden toteutuminen myös ulkoistettujen ICT-palveluiden osalta.

OP Ryhmässä kyberturvallisuutta johdetaan, valvotaan ja raportoidaan keskitetyllä kyberturvallisuuden hallintamallilla. Kyberturvallisuusorganisaatio antaa tarkemmat menettelytapa- ja toimintaohjeet ryhmän tietoturvallisuuden toimeenpanosta, varmistamisesta sekä mahdollisten tietoturvapoikkeamatilanteiden hallinnasta. Kyberturvallisuuden toimintaohjeet ovat linjauksia, jotka ohjaavat ryhmän toimintaa ja joita tulee noudattaa kaikessa tekemisessä, niin uusia järjestelmiä ja ratkaisuja kehitettäessä kuin niitä hankittaessa. OP Ryhmän kyberturvallisuus vastaa näistä ohjeista tehtyjen poikkeuksien hallinnan prosessista sekä ohjeistuksesta. Keskusyhteisökonsernin Kyberturvallisuus-organisaatio tuottaa OP Ryhmän ylimmälle johdolle säännönmukaista raportointia ryhmän tietoturvallisuutta ja -suojaa vaarantaneista tilanteista.

Operatiivisten riskien hallinnan järjestämisessä keskeisiä osa-alueita liiketoiminnassa ovat muun muassa:

- Selkeät organisaatorakenteet ja määritetyt vastuut.
- Prosessit, joiden omistajat on nimetty ja joiden omistajat vastaavat prosessin tehokkuudesta ja laadusta sekä sääntelynmukaisuudesta ja jatkuvuuden hallinnasta prosessin omistajan tehtävien ja vastuiden mukaisesti.
- Henkilöstö, jolla on työtehtäviensä vaatima riittävä osaaminen ja pätevyys sekä vastuut ja tavoitteet, jotka on asetettu ja kuvattu selkeästi ja joista on tiedotettu asianmukaisesti. Henkilöstön (myös ulkoisen työvoiman) luotettavuudesta varmistutaan ja sitä arvioidaan sisäisen valvonnan keinoin.
- Turvallisuusriskien hallinnassa suunnitelmallinen sisäisten ja ulkoisten vaatimusten täyttäminen (torju, havaitse, reagoi)
- Sellaiset käyttöoikeudet ja -valtuudet tietoihin ja ICT-järjestelmiin, jotka perustuvat työtehtäviin ja jotka on rajattu ainoastaan työntekijän tehtäviensä suorittamiseen tarvitsemiin tietoihin ja ICT-järjestelmiin. Käyttöoikeushallinnan ja -valvonnan vastuu on OP Ryhmän yrityksen johdolla. Tähän sisältyy myös mahdollisten vaarallisten työyhdistelmien määrittäminen ja niiden välttäminen.
- Tieto- ja kyberturvallisuuden riittävyyden ja ajantasaisuuden varmistaminen. Tätä liiketoiminnassa toteutetaan muun muassa valvonnalla, systemaattisilla teknisillä järjestelyillä, päivittäisillä valvontatoimenpiteillä sekä kohdistetuilla tietoturva-auditoinneilla.
- Kaikkien tietojen oikeellisuuden todentaminen. Yrityksen johto vastaa tiedon käytettävyydestä, eheydestä, luottamuksellisuudesta ja saatavuudesta teknisten ja hallinnollisten toimenpiteiden avulla sekä tiedon suojaamisesta asiattomalta pääsylvä ja laittomalta tai vahingossa tapahtuvalta tietojenkäsittelyltä.
- Tietovarantojen tunnistaminen ja luokittelu niiden kriittisyyden mukaan, ottaen huomioon tiedon luottamuksellisuus, eheys ja saatavuus. Tietovarannon omistajan vastuulla on luokittelu ja tarvittavat suojaustoimenpiteet. Tietovaranto on tiettyä käyttötarkoitusta varten muodostettu joukko tietoja, kuten esimerkiksi sovellus tietokantoinen tai analytiikkaa varten muodostettu datasetti tai taulu.

Tietopääomaan liittyvät riskit

OP Ryhmän tietopääoma sisältää kaiken ryhmän hallussa olevan tiedon eri muodoissaan. Tietopääoman arvo perustuu sen liiketoiminnalliseen hyödynnettävyyteen ja tehokkaaseen riskienhallintaan sekä viime kädessä sen tuottavuuteen finanssiliiketoiminnassa. Tietopääomaan liittyvät riskit tunnistetaan ja arvioidaan osana operatiivisten riskien hallintaa ja sen menettelyitä.

Riskienhallintaprosessien luotettavuus on riippuvainen liiketoimintaprosessien tuottamasta tiedosta, koska riskianalyysit, tunnusluvut, mallit ja skenaariot tuotetaan osittain tai kokonaan tämän tiedon pohjalta. Täten tieto ja siitä tuotettu informaatio ovat kaiken finanssiliiketoiminnan erottamaton ja monitasoinen tuotantotekijä, jota kutsutaan tietopääomaksi. Tietopääomaan liittyvä riski koskettaa yhtäläisesti jokaista riskialuetta.

Tietopääomariski realisoituu, kun liiketoimintaa joudutaan johtamaan puutteellisen tai epävarmuutta sisältävän tiedon perusteella. Tällöin liiketoimintarisktiin varautuminen saattaa olla tarpeettoman suurta, mikä voi johtaa rahalliseen tappioon. Esimerkiksi huonon tiedonlaadun vuoksi korotettu pääomavaade voi sitoa muuhun käyttöön hyödyllistä pääomaa. Operatiivisella tasolla haasteet asiakaspalvelu- tai muissa prosesseissa eivät johda parhaaseen mahdolliseen asiakas- ja työntekijätyytyväisyyteen.

Tietopääomaan liittyvän riskin hallinta tuottaa selkeää liiketoimintahyötyä, kun OP Ryhmän päätöksenteko, johtaminen ja raportointi perustuvat oikeelliseen ja kattavaan tietoon. Lisäksi tietopääomariskin hallinnalla osana tehokkaita riskienhallintaprosesseja varmistetaan OP Ryhmän sääntelymukaisuutta.

Tietopääomaan liittyvien riskien hallintaa varten OP Ryhmässä on olemassa ryhmätasoiset OP:n tiedonhallintamalli sekä OP:n tiedon laadun viitekehys. Nämä antavat raamit, joiden mukaan tietoa tulee hallita ja käsitellä. Tiedonhallintamallin ja tiedon laadun viitekehysten lisäksi ryhmässä käytössä olevat laadulliset vaatimukset ovat määritetty toteuttamaan ja tukemaan hyvien tiedonhallinnan ja tiedon laadun käytäntöjen noudattamista ryhmätasoisesti.

Kaikkien OP Ryhmän toimijoiden tulee soveltaa ryhmätasoisia tiedonhallinnan linjauksia ja oman toimintansa kautta osallistua niiden kehittämiseen.

Toimivan johdon vastuulla tietopääoman hallinnassa on muun muassa:

- Varmistaa tiedonlaadun riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta operatiivisten riskien hallinnan menettelytavoin. Tähän kuuluu niiden viitekehysten katselmointi ja hyväksyminen, joiden noudattamisella minimoidaan tietopääomariskiä eli varmistetaan tiedon hyvää laatua.
- Huolehtia siitä, että viitekehysten edellyttämät toimintatavat tulevat noudatetuiksi. Noudattaminen edellyttää selkeää tilannekuvaa tiedon määrittelyn, keräämisen ja prosessoinnin hallittavuuden tilasta sekä näiden teknisistä ja laillisista edellytyksistä.
- Sisällyttää tietoon liittyvien kyvykkyyksien edistäminen ja erityisesti puutteiden korjaaminen IT-infrastruktuuriin liittyvään strategiaan osiin.
- Huolehtia, että kriittistä tietopääomaa sisältävien järjestelmien kehittämisessä on riittävä määrä taloudellisia ja inhimillisiä resursseja.
- Huolehtia riskiraportoinnin riittävästä määrittelyistä ja ymmärtää se, millaisia rajoitteita tiedon laadun tila riskiraportoinnille aiheuttaa. Johdon tulee asettaa tavoitteet riskiraporttien oikeellisuudelle ja täsmällisyydelle sekä normaali- että kriisitilanteessa. Näiden vaatimusten tulee heijastaa päätösten kriittisyyttä, joita raportoinnin perusteella tehdään.
- Olla tietoinen OP Ryhmän sääntelymukaisuuden tilasta tiedon hallintaa ja tiedon laatua koskevan sääntelyn osalta. Johdolla on oltava käsitys niistä toimenpiteistä, joita tämän eteen on tehty tai joita tulevaisuudessa tarvitaan sääntelymukaisuuden parantamiseksi.

Malliriskit

Malliriskienhallinnassa mallilla tarkoitetaan menetelmää, jolla jokin tietty ilmiö tai käyttäytyminen pyritään kuvaamaan, kvantifioimaan tai simuloimaan. Toisin sanoen mallintaminen tarkoittaa tietyn ilmiön tai systeemin esittämistä muulla tavalla kuin itsellään. Malli muuntaa lähtötiedot matematiikan, tilastotieteen tai asiantuntija-arvion pohjalta liiketoimintapäätöksiä ohjaavaksi tai taloudellista riskiasemaa koskeväksi kvantitatiiviseksi tai kvalitatiiviseksi tiedoksi. Mallien lähtötiedot/syötteet voivat olla luonteeltaan kvantitatiivista ja/tai kvalitatiivista tai perustua asiantuntija-arvioon.

Mallien käyttöön liittyvällä riskillä eli malliriskillä tarkoitetaan sitä, että ilmiötä tai käyttäytymistä kuvamaan rakennettu malli ei kuvaa ilmiötä tai käyttäytymistä tarkoitukseen sopivasti, minkä seurauksena mallien tulosten perusteella tehdyt liiketoimintapäätökset tai riskinmittaus eivät ole johdonmukaista ja perusteltua. Malliriskin toteutuminen johtaa pahimmillaan tappioihin, maineen menetykseen tai väärään asiakasvalintaan. Malliriski voi kytkeytyä mahdollisen toimintaa ja datankäsittelyä ohjaavan tai mallintamista koskevan sääntelyn noudattamatta jättämiseen. Malliriski voi syntyä muun

muassa mallin kehitysvaiheen puutteista, mallin täytäntöönpanon puutteista tai mallien käytön puutteista. Malliriski on täten toiminnan laatuun ja kyvykkyyksiin liittyvä seuraamusriski. Mallien käyttöön liittyvä riski on myös operatiivinen riski, joka voi aiheutua esimerkiksi puutteellisista tai epäselvistä mallien hallinnan vastuista mallin elinkaaren eri vaiheissa tai puutteellisesta dokumentaatiosta.

OP Ryhmän määritelmän mukaisesti malleihin sisältyy erityyppisiä kvantitatiivisia menetelmiä kuten:

- Omassa hallinnassa olevaan tietoon perustuvia tilastollisia tai matemaattisia malleja ja simulointeja, joiden avulla saadaan perustietojen historia-aineistoista edelleen johdettuja tietoja.
- Mallinnuksen avulla johdettuja omaan tai ulkoiseen tietoon perustuvia syötetietoja, joita hyödynnetään kaavoissa, laskennassa ja simuloinneissa, luokitteluisia tai säännöstöissä.
- Finanssiliiketoiminnassa vakiintuneita matemaattisia kaavoja, joihin parametrien arvot saadaan markkinoilta.

Koska mallit ovat ansaintalogiikoiden kriittisiä onnistumisen tekijöitä, OP Ryhmän mallien hallinnan on oltava vankkaa. Mallien ja malliriskien hallinnalla on varmistettava, että mallit kuvaavat kyseessä olevaa ilmiötä riittävän tarkasti ja niiden käyttö on asianmukaisesti järjestetty. Käyttöön liittyviltä riskeiltä ei voida täysin suojautua. Riskienhallinnan tavoitteena on, että mallien käyttöön liittyvät riskit tunnistetaan ja tähän liittyvä riskitaso on riskinottohalun mukainen.

Mallien kehittämisen ja käytön tulee olla asianmukaista ja tämän varmistamiseksi eri sovelluskohteissa noudatetaan ryhmätasoisia linjauksia ja näitä tarkentavaa ohjeistusta. Riskienhallintatoiminnon on huolehdittava, että malleille laaditaan periaatteet sekä menettelytavat malliriskien lieventämistoimenpiteille. Tarkoituksenmukaisen malliympäristön varmistamiseksi riskienhallintatoiminto pitää yllä ryhmätasoisia rekisteriä malleista (malli-inventaari).

Toimiva johto vastaa malliriskien hallinnan järjestämisestä seuraavat edellytykset huomioon ottaen:

- Malliriskejä hallitaan selkeillä roolituksilla ja vastuiden määrittelyllä. Kaikilla malleilla on omistaja.
- Mallien kehittäminen ja ylläpito varmistetaan riittävällä kvantitatiivisten menetelmien osaamisella ja resursoinnilla.
- Mallia käytetään vain käyttötarkoitukseen, johon se on kehitetty ja hyväksytty. OP Ryhmässä otetaan käyttöön vain malleja, joiden toimivuus ja toteutus on varmistettu riittävällä tavalla.
- Malleja arvioidaan niiden kehityksestä ja toteutuksesta riippumattomasti.
- Malleille järjestetään toimiva käytön seuranta.
- Malleille toteutetaan niiden elinkaaren mukaista riskienhallintaa dokumentointivaateet huomioiden.
- Malliriskien hallinnassa sovelletaan operatiivisten riskien hallinnan viitekehyksen menettelyitä.

Mallin omistajuuteen kuuluu yksikäsitteinen vastuu ymmärtää kaikki yksittäiset seikat tai muuttujat, jotka vaikuttavat kyseessä olevan liiketoiminnan kannattavuuteen, ja ymmärtää näiden muuttujien väliset riippuvuudet. Mallin omistajan vastuulla on myös seurata, miten nämä muuttujat ja niiden riippuvuudet muuttuvat ajassa. Mallin omistajan tehtävänä on huolehtia, että käytössä olevat mallit ovat ajantasaisia ja käyttötarkoitukseen sopivia.

Mallien käytön jatkuvassa arvioinnissa käytetään määrämuotoista ja säännöllistä monitorointia. Mallien toimivuus arvioidaan säännöllisellä määrällisellä ja laadullisella tarkastelulla eli validoinnilla. Validointivaade koskee myös liiketoiminnan implementoimia malleja eikä pelkästään riippumattoman toiminnon implementoimia malleja. Arvioinnissa otetaan huomioon mallin käyttötarkoitus ja sen merkittävyys.

OP Ryhmän malliriskien hallintakehikko määrittelee mallien ja malliriskien hallinnan roolit ja vastuut sekä mallin elinkaaren aikana noudatettavat toimintatavat.

Mallien kehittäminen vaatii ensisijaisesti omaa, laadukkaaksi todettua, kattavaa ja vääristymätöntä historia-aineistoa ja/tai omaisuus- tai velkaerän arvostamiseen soveltuvaa markkinainformaatiota. Kaikilla kehitettävillä malleilla on oltava selkeä käyttötarkoitus, joka ohjaa mallin kehittämistä. Mallin on sovellettava suunniteltuun käyttötarkoitukseen, muuttujien ja parametrien valinnan on oltava käsitteellisesti järjeviä ja tuettava mallinnettavan ilmiön kuvaamista sekä mallin toimintaa sovelluskohteessa. Mallien on pohjattava hyvin perusteltuihin menetelmiin ja taustalla olevien oletusten on oltava kohtuullisia ja päteviä.

Mallien kehittämisessä pyritään tunnistamaan mallin puutteet ja tilanteet, joissa malli toimii heikosti. Siltä osin, kun malleja ei voida toteuttaa kuvattavan ilmiön luonteen vaatimalla tavalla, on kuvattava puutteet ja ratkaisut, joilla näitä on pyritty mallinnuksessa korjaamaan. Malleihin liittyvää malliriskiä tulee pyrkiä vähentämään esimerkiksi mallin toiminnan monitoroinnin avulla. Säätely mukaan lukien tietosuojaa koskeva säätely ja riskienhallinnalliset näkökulmat on otettava huomioon mallin kehittämisessä. Myös mallinkehityksessä mahdollisesti puuttuvan datan/informaation vaikutusta mallin toimintaan on arvioitava. Kaikille malleille muodostetaan arvio mallin merkittävyydestä.

Päätös mallin käyttöönotosta dokumentoidaan relevantin toimielimen pöytäkirjaan ja toimitetaan tiedoksi malliriskienhallinnasta vastaavalle yksikölle riskienhallintatoiminnossa. Mallin käytön laajennus uuteen sovelluskohteeseen edellyttää aina uuden päätöksen.

Mikäli eri käyttötarkoituksiin on käytettävä eri tavoin määriteltyjä parametrien arvoja, on valinnat tarkoin perusteltava ja dokumentoitava. Mallin tuloksiin vaikuttavat tuoreemman aineiston perusteella tehtävät mallien parametrien päivitykset tunnistetaan erikseen varsinaisista mallimuutoksista.

Mallien käytön jatkuvassa arvioinnissa käytetään määrämuotoista ja säännöllistä monitorointia. Monitoroinnin laajuuden, yksityiskohtaisuuden ja frekvenssin on oltava oikeassa suhteessa mallin merkittävyyteen. Monitoroinnin toteutuksessa otetaan huomioon säätelystä tulevat vaatimukset. Mikäli monitorointi osoittaa mallin toimivuuden heikentyneen tai vuosittainen riskientunnistamisprosessi nostaa esille trendinomaisia tai rakenteellisia muutoksia toimintaympäristössä, niin tällöin on suoritettava validointi etenkin, jos mallilla arvioidaan merkittäväksi arvioituja riskejä.

Validoinneissa noudatetaan ennalta määriteltyjä menettelyjä, tarkasteluja ja testejä. Arvioinnissa otetaan huomioon mallin käyttötarkoitus ja sen merkittävyys.

Mallin elinkaaren jokaisessa vaiheessa kiinnitetään huomiota myös riittävään dokumentointiin ja dokumentoinnille asetettujen säätelyvaateiden toteutumiseen. Riskienhallintatoiminto vastaa yhtenäisen dokumentointirakenteen kehittämisestä ja ylläpidosta.

Johdon raportointiin sisällytetään tietoa mallien toiminnasta ja niiden merkittävyydestä, eri osa-alueiden parannustarpeista sekä edistymisestä aiemmin havaittujen puutteiden korjaamisessa ja malleja koskevista muutoksista. Lisäksi johdon on oltava tietoinen siitä, mikäli mallien avulla liiketoimintaa ei kyetä kvantifioimaan riittävän hyvin, ja siitä mistä kvantifioinnin puutteet johtuvat.

Compliance-riskit

Säätelyn ja ohjeistusten noudattamattomuuteen liittyvien riskien (compliance-riskien) hallinta on osa luotettavaa hallintoa ja sisäistä valvontaa ja sellaisena kiinteä osa liiketoiminnan johtamistehtäviä sekä yrityskulttuuria. Compliance-toiminnan tavoitteena on varmistaa asiakkaiden, markkinoiden, valvojen ja sidosryhmien luottamuksen säilyminen OP Ryhmään ja sen yhteisöihin varmistamalla, että toiminnassa noudatetaan säätelyä (ml. itsesäätely), ryhmän sisäisiä ohjeita, viranomaismääräyksiä, ryhmän arvoja ja hyvän liiketavan periaatteita.

Compliance-riskin toteutuminen voi aiheuttaa erilaisia haitallisia seuraamuksia, kuten taloudellisia tappioita taikka maineen tai luottamuksen heikkenemistä. Seurauksena voi olla viranomaisen asettama sanktio, kuten erilaiset velvoitteiden rikkomisesta seuraavat maksut, viranomaisen antama varoitus tai huomautus, yhteisösakko taikka lisäpäätösmääräykset.

Compliance-toiminnan keskeisenä tavoitteena on tunnistaa erityisesti säätelyn noudattamattomuuteen liittyvät olennaiset compliance-riskit ennakoivasti ja pienentää niitä ennen kuin ne vaikuttavat haitallisesti asiakkaisiin, heikentävästi maineeseen tai johtavat taloudellisiin tappioihin.

Compliance-riskien hallintaan ja menettelytapoihin liittyvät toiminnalliset vastuut noudattavat kolmen puolustuslinjan mallia. Vastuu säätelyn noudattamisesta ja noudattamisen valvonnasta sekä compliance-riskien hallinnasta on ensimmäisessä puolustuslinjassa ylimmällä ja toimivalla johdolla sekä kaikilla esihenkilöillä. Lisäksi jokainen organisaatiossa toimiva henkilö vastaa omalta osaltaan säätelyn ja sisäisten ohjeiden noudattamisesta. Operatiivisten riskien hallinnan viitekehyksen menettelyitä sovelletaan myös compliance-riskien hallintaan.

Toisessa puolustuslinjassa compliance-toiminto vastaa ryhmän compliance-viitekehystä (periaatteet, menettelytavat ja roolit), sen ylläpidosta, kehittämisestä ja compliance-riskien arvioinnista ryhmässä. Riskienhallintatoiminnolla on päävastuu vakavaraisuussäntelyn noudattamisen varmentamisesta. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä compliance-toiminnon ja riskienhallintatoiminnon välillä. Riskienhallintatoiminto informoi compliance-toimintoa merkittävimmistä vakavaraisuussäntelyn noudattamisen puutteista.

Toisen puolustuslinjan toiminnot arvioivat säännönmukaisesti sääntelymukaisuutta koskevat riskit ja tuottavat sen perusteella valvontasuunnitelmansa.

Compliance-toiminto raportoi compliance-riskeistä ja sisäisen valvonnan havainnoista ryhmän yhteisöjen toimivalle ja ylimmälle johdolle säännöllisesti ja lisäksi aina tarvittaessa. Jotta johto saa kokonaiskuvan ryhmää koskevista compliance-riskeistä, em. raportointi sisältää myös merkittävimmät vakavaraisuussäntelyyn liittyvät riskienhallinta-toiminnon havainnot.

Muut ryhmätasoiset riskit

Keskittymäriskit

Keskittymäriskin taustalla on joko kumuloitunut altistuma yksittäisen riskitekijän muutokselle tai tietyille tulevaisuusskenaariolle, jonka realisaatio voi aiheuttaa odotuksia suurempia tulosvaihteluja. Näin voi tapahtua etenkin, jos keskittymien identifioinnissa ja niiden rajoittamisessa ei olla onnistuttu.

Keskittymien tunnistaminen ja hallinnointi kaikilla toiminnan tasoilla on siten tärkeää. OP Ryhmässä keskittymäriskien tunnistamista ja niiden hallintaa järjestettäessä otetaan huomioon seuraavat näkökulmat:

- Yksittäisen riskin kumulaation tunnistaminen ja hallinta järjestetään **ansaintalogiikkakokonaisuuksittain**. Riskipolitiikan rakenteen edistetään kumulaatioiden tunnistamista, ja limiiteillä rajataan niiden suuruutta.
- Eri **ansaintalogiikkojen yli kumuloituvat yksittäiset riskit**, joiden hallitsemiseksi luodaan tehokkaat ja mahdolliset eturistiriitatilanteet huomioon ottavat hallintomenettelyt.

Usean eri riskitekijän yhtäaikaisesti aiheuttamaa ja ansaintalogiikkojen yli kumuloituvaa tulosvaihtelua hallitaan mahdolliset eturistiriitatilanteet huomioon ottavien hallintomenettelyjen avulla. Ryhmätasoinen riskienhallintaprosessi luo mekanismit, joilla työnjaollisten päätösten avulla ennaltaehkäistään liian suurten suorien ja epäsuorien riskikeskittymien synty OP Ryhmän tasolla. Riskienhallintatoiminto luo mekanismit ryhmätasoisien suorien ja epäsuorien kumulaatioiden tunnistamiseksi, arvioimiseksi ja hallinnoimiseksi.

Riskienhallinnan periaatteiden ansaintalogiikkakohtaisissa riskienhallintaprosessien linjauksissa ja niitä tarkentavissa riskipolitiikoissa keskittymäriskien hallinta on kiinteä osa riskienhallinnan käytäntöjä ja toiminnan limitointia.

Maariskejä hallitaan määrittämällä eri maille maalimiitit, joiden avulla seurataan, ohjataan ja ennaltaehkäistään ryhmän maariskikeskittymiä ansaintalogiikoittain ja ryhmätasolla. Limiittejä asetettaessa huomioidaan muun muassa maan ulkoinen luottokelpoisuus sekä alttius luonnonkatastrofeille.

OP Ryhmä järjestää toiminnan keskittymäksi identifioidun palveluntarjoajan kanssa huolellisesti ko. tilanteeseen sopivin tavoin ja ylläpitää toimintasuunnitelmaa oman toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi palveluntarjoajan mahdollisten ongelmien varalta.

Maineriskit

Maineriskiä hallitaan ennakoivasti ja pitkäjänteisesti noudattamalla sääntelyä, finanssitoimialan hyviä käytäntöjä ja OP Ryhmän hyvän liiketavan periaatteita sekä korostamalla toiminnan ja siitä viestimisen avoimuutta. Maine ja luottamus ovat finanssitoiminnan perusta, minkä vuoksi ne on otettava huomioon kaikessa tekemisessä. Liiketoiminnalla on tärkeä rooli tunnistaa toimintansa positiiviset ja negatiiviset vaikutukset OP Ryhmän maineeseen sekä toteuttaa tarvittaessa korjaavat

toimenpiteet. Operatiivisten riskien riskikartoituksissa on otettava huomioon myös keskeiset viherpesuun liittyvät riskit, ja näiden mainevaikutus on arvioitava.

Aktiivinen ja läpinäkyvä viestintä rakentaa vahvaa yrityskuvaa ja vahvistaa mainetta sekä luottamusta. Keskusyhteisön Viestintä-toiminto seuraa aktiivisesti ryhmän ja toimialan julkisuutta mediassa ja sosiaalisessa mediassa sekä ajankohtaisia puheenaiheita. Alan sekä ryhmän julkisuuskuvaa analysoidaan viikoittain myös osana likviditeetin hallinnan varautumissuunnitelmaa. Ryhmässä tulee olla valmiina viestinnän toimintamalleja ja suunnitelmia kriisitilanteiden varalta sekä maineriskin realisoitumisen ehkäisemiseksi.

Suunnitelmallisen viestinnän lisäksi OP Ryhmä vahvistaa mainettaan ennakoivasti ryhmän vastuullisuusohjelmaa toteuttamalla. Vastuullisuuteen liittyvä mainevaikutus voi kohdistua OP Ryhmään tai koko finanssialaan, esimerkiksi muuttuneiden kansalaismielipiteiden tai kuluttajien mieltymysten seurauksena. Ryhmässä on käytössä hyvän liiketavan periaatteet (Code of Business Ethics). Ryhmässä noudatetaan kansainvälisiä taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun periaatteita sekä kansainvälisiä sitoumuksia.

1.2 Julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä ja riskilausuma

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 (CRR) 435 artiklan kohdan 1 mukaan OP Ryhmän on julkistettava ylimmän hallintoelimen eli OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymä julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä sekä riskilausuma, jossa kuvataan tiivistetysti liiketoimintastrategiaan liittyvä kokonaisriskiprofiili.

OP Osuuskunnan hallituksen julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä 6.2.2024

OP Osuuskunnan hallitus arvioi säännöllisesti OP Ryhmän riskinoton ja riskienhallinnan periaatteiden, OP Ryhmän yritysturvallisuusperiaatteiden sekä OP Ryhmän ja eri liiketoiminta-alueiden riskipolitiikkojen noudattamista riskiraportoinnin perusteella. Saamiensa tietojen perusteella hallitus toteaa, että OP Ryhmän käytössä olevat riskienhallintajärjestelmät ovat OP Ryhmän riskiprofiiliin ja strategiaan nähden riittävät.

OP Osuuskunnan hallituksen riskilausuma 6.2.2024

OP Ryhmän perustehtävänä on edistää omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön kestäväää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Perustehtävää toteuttaessaan OP Ryhmä palvelee asiakkaitaan heidän pankki-, varainhoito- ja vakuuttamistarpeissaan.

Riskinoton lähtökohdaksi on se, että OP Ryhmä ottaa kantaakseen pääosin perustehtävän toteuttamisesta syntyviä riskejä. OP Ryhmä korostaa kaikessa toiminnassaan huolellisesti valmisteltua ja maltillista riskinottoa. OP Ryhmän riskiprofiilissa korostuvat luotto- ja vakuutusriskit sekä maturiteettitransformaatoriski.

OP Osuuskunnan hallitus katsoo, että sen päättämä ja hallintoneuvoston vahvistama OP Ryhmän riskinoton periaatteet - ohje kuvaa OP Ryhmän riskinoton lähtökohdat ja edellytykset selkeästi ja että ohjeessa asetetut kvantitatiiviset rajat riskinotolle eli limiitit ovat strategian mukaiset.

OP Osuuskunnan hallitus katsoo myös, että riskinoton periaatteissa esitettyjen laadullisten linjausten sekä limiittien avulla riskinotokapasiteetti on allokoitu liiketoiminnoille ryhmän strategian ja riskinottohalun mukaisesti.

Vuodelle 2023 OP Osuuskunnan hallintoneuvosto vahvisti limiitit muun muassa OP Ryhmän vakavaraisuudelle, maksuvalmiudelle ja riskinottohalulle. Limiiteillä varmistettiin, ettei OP Ryhmä tai sen yhtiö ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi OP Ryhmän tai sen yhtiön vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden. Alla olevassa taulukossa on esitetty OP Ryhmän keskeiset limiitit sekä vastaavien riskinoton mittareiden toteuma-arvot tilanteesta 31.12.2023. OP Ryhmän liiketoiminnan riskinotto pysyi koko vuoden ajan hallituksen hyväksymien ja hallintoneuvoston vahvistamien limiittien puitteissa.

OP Ryhmän riskinoton periaatteiden (RAS) mukaiset limiitit	31.12.2023	31.12.2022	Limitti
Riskinottokapasiteetti			
Ydinvakavaraisuus (CET1), %	19,2 %	17,4 %	14,3 %
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus (Rava), %	144 %	137 %	110 %
Suurin yksittäinen asiakasriski / asiakasriskejä kattavat Rava-omat varat, %	5,1 %	5,6 %	10 %
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	199 %	217 %	120 %
Pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR), %	130 %	128 %	110 %
Riskinottokyky			
Toteutuneet operatiiviset riskit (netto), milj. €	5,47	5,79	50
Riskinottohalu ja sen allokointi: taloudellinen pääomatarve / OP Ryhmän sisäinen pääoma, %			
OP Ryhmä	32,25 %	36,49 %	70 %
Pankkitoiminta yhteensä, josta	24,78 %	28,66 %	49,5 %
Vähittäispankkitoiminta	11,40 %	14,18 %	22,0 %
Yrityspankkitoiminta	10,91 %	12,02 %	22,5 %
Keskuspankki	2,04 %	2,11 %	4,0 %
Varainhoito	0,43 %	0,35 %	1,0 %
Vahinkovakuutus	6,28 %	6,63 %	12,0 %
Henkivakuutus	3,52 %	3,76 %	7,0 %
Muu	0,68 %	0,78 %	1,5 %

Hallituksen päättämiä ja hallintoneuvoston vahvistamia laadullisia linjauksia ja kvantitatiivisia rajoitteita täydennetään ja täsmennetään muulla riskienhallinnallisella ohjeistuksella sekä tarkemmilli liiketoiminta-alueiden riskipolitiikoilla. Niiden avulla on varmennettu, että OP Ryhmässä riskinotto kohdistuu liiketoiminta-alueittain strategian mukaisiin kohteisiin ja ettei toiminnassa oteta niin suurta riskiä, että se vaarantaisi OP Ryhmän tai siihen kuuluvien yhtiöiden vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.